

บทที่ 4

กลุ่มลายคำกับกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปฐจา

บทนี้เป็นการศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม ในบริบทที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มลายคำและกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปฐจา ตลอดจนปัญหาของการดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์การตีกลองปฐจาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

4.1 บริบทของกลุ่มลายคำ จังหวัดเชียงใหม่

4.1.1 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มลายคำจังหวัดเชียงใหม่

4.1.2 ลักษณะองค์กรและโครงสร้างของกลุ่มลายคำ

4.1.3 กิจกรรมและบทบาทของกลุ่มลายคำ

4.2 การศึกษากิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปฐจา

เชียงใหม่

4.2.1 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปฐจา

ล้านนา

4.2.2 กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปฐจา

ผ่านมา

4.2.3 ตัวอย่างกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปฐจา

(1) ชื่อกิจกรรม

(2) กลุ่มเครือข่ายหรือบุคลากรที่รับผิดชอบ

(3) กรรมการหรือเจ้าหน้าที่

(4) วิทยากรหรือผู้ฝึกสอน

(5) สถานที่ดำเนินการและระยะเวลา

(6) ผู้เข้ารับการอบรมหรือถ่ายทอด และจำนวนคน

(7) หลักสูตรหรือวิธีการการอบรม

(8) อุปกรณ์และเครื่องมือของการอบรม

(9) งบประมาณ

(10) หน่วยงานหรือองค์กรสนับสนุน

(11) ความสำเร็จและปัญหาของการดำเนินกิจกรรมนี้

ดังมีรายละเอียดตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

4.1 บริบทของกลุ่มลายคำ จังหวัดเชียงใหม่

4.1.1 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มลายคำจังหวัดเชียงใหม่

ในปีพุทธศักราช 2534 มีการรวมกลุ่มกันของนักศึกษาที่มีใจรักในศิลปวัฒนธรรมล้านนา รวมถึงมีอุดมการณ์ในการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ณ เรือนอนุสารสุนทร วิทยาลัยครู เชียงใหม่หรือมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในปัจจุบัน โดยมี รองศาสตราจารย์ปรีชา สุทศปรีดา ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา มัชฌิมบุรุษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลมูล จันทร์หอมและอาจารย์ยุพิน เข้มมุกด์ ได้ให้ความเมตตาสนับสนุนให้มีสถานที่ปฏิบัติงานอยู่ ณ เรือนอนุสารสุนทรได้รับความเมตตาจาก พ่อไกรศรี นิมมานเหมินท์ ปราชญ์แห่งล้านนา ตั้งชื่อให้ว่า “กลุ่มลายคำ” เพราะลายคำเป็นสิ่งดีงามที่อยู่ใกล้ศาสนา ซึ่งเป็นลายที่งดงามมีคุณค่า เปรียบเหมือนลายเสียงแห่งดนตรีล้านนา ลีลาลายร้ายฟ้อนและลีลาลายเส้น ลายสลักที่สวยงามและได้ให้ความหมายไว้อีกว่า “กลุ่มลายคำ”คือกลุ่มที่จะสร้างสรรค์และสืบสานลายศิลป์ลายฟ้อนนาฏลีลาลายดนตรี ลายช่างภูมิปัญญา และลายขั้วขานของล้านนาสืบไป

สุนันทา เกตุเหล็ก อธิบายว่า กลุ่มลายคำเริ่มก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2535 ณ เรือนอนุสารสุนทร ที่สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ในปัจจุบัน โดยมีปรัชญาหลักในการดำเนินงานคือ สืบสานสร้างสรรค์ สืบทอด ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา และหลักการถ่ายทอดแบบที่สอนน้องเป็นลักษณะของการสืบสานแบบรุ่นสู่รุ่นนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยมี นายอาทิตย์ วงศ์สว่าง ที่เป็นหนึ่งในกลุ่มลายคำรุ่นแรกและผู้สานต่อปณิธานของกลุ่มลายคำจนปัจจุบัน¹

กลุ่มลายคำ มีทำหน้าที่อนุรักษ์และเผยแพร่การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาและสืบทอดภูมิปัญญาต่างๆ เช่น ฟ้อนดาบอักษระล้านนา การฟ้อนผางประทีปแบบไทลื้อ ฟ้อนหางนกยูงไทจีน ฟ้อนก้าลายแบบต้นฉบับ สืบสานประเพณีพิธีกรรมการไหว้ครูศิลปะล้านนาแบบโบราณและการตีกลองปุงจาล้านนาที่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อครูแม่ครูสู่สาธารณชน ซึ่งพ่อครูที่ถ่ายทอดวิชา

¹สุนันทา เกตุเหล็ก. “ฟ้อนเชิงดาบอักษระล้านนา กรณีศึกษาพ่อครูอาทิตย์ วงศ์สว่าง”. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

ความรู้เกี่ยวกับการติ๊กองปูล้านนาแก่กลุ่มลายคำ คือ พ่อครูหนานสนิทเชษฐบุรีพ่อครูกำธร ศรีบุรี และพระสังวรญาณประยุต (เจ้าอาวาส วัดหัวขัว ต.เวียงของ อ.เมือง จ.ลำพูน)²

สำหรับพัฒนาการของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ นั้นกลุ่มลายคำ เป็นจุดเริ่มต้นที่ของรวมกลุ่มของเยาวชน นักศึกษา และได้มีเครือข่ายเพิ่มขึ้นหลังจากที่ตั้งเป็นกลุ่ม ได้มีการจัดระบบการบริหารกลุ่ม มีประธานอยู่ในวาระ 3 ปี มีเครือข่ายตามที่สมาชิกในแต่ละพื้นที่ได้จัดตั้งกลุ่มขึ้น ในระยะเวลา 21 ปีที่ผ่านมา กลุ่มลายคำได้มีการพัฒนาการทำกิจกรรมการอนุรักษ์สืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา โดยมีระบบเครือข่ายที่สอนน้องตามสายกลุ่มสมาชิกเครือข่ายในปัจจุบันนี้กลุ่มลายคำได้มีสมาชิกเยาวชนเพิ่มขึ้นบางเครือข่ายมีการพัฒนาการปฏิบัติกิจกรรมเรื่อยๆ โดยเฉพาะด้านการอนุรักษ์สืบทอดการแสดงดนตรีพื้นบ้านของสมาชิกในชุมชนของตนเช่นดนตรีประเภทเครื่องดีคือกลองปูล้านนาที่มีอยู่ในวัดของชุมชนตนเอง

ปณิธาน สืบสาน สร้างสรรค์ สืบทอด ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา

วิสัยทัศน์ กลุ่มลายคำ เป็นจุดเริ่มต้นที่รวมกลุ่มของเยาวชน เป็นแหล่งความรู้ สร้างเสริม พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา สร้างเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มุ่งรัก ใฝ่ดี สืบสาน วัฒนธรรม

พันธกิจ กลุ่มลายคำ มุ่งพัฒนา สร้างเครือข่ายให้เข้มแข็งเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและสร้างเยาวชนให้เป็นต้นกล้าแห่งศาสตร์ ศิลป์ ล้านนา โดยยึดหลักการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบพี่สอนน้อง

อัตลักษณ์ มีความกตัญญู รู้คุณ ต่อครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณ

เอกลักษณ์ เป็นแบบอย่างที่ดีในการสืบสานวัฒนธรรม

ประวัติการก่อตั้งกลุ่มลายคำ

ปี 2535 กลุ่มลายคำได้รับการสถาปนาและก่อตั้งอย่างเป็นทางการ ณ เรือนอนุสารสุนทร ที่สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ โดยพ่อไกรศรี นิมมานเหมินท์เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2535 มีคณะกรรมการในการบริหารงานกลุ่มอย่างเป็นระบบมาตรฐาน และได้ดำเนินการขับเคลื่อนการสืบสาน สืบทอด ศิลปวัฒนธรรมล้านนา

---

²เรื่องเดียวกัน. หน้า 13

ปี 2536 เริ่มมีสมาชิกเครือข่ายเพิ่มเข้ามาอย่างเป็นสัดส่วน และได้ออกไปมีบทบาทกับสังคม ชุมชน เกี่ยวกับด้านการแสดง การจัดชั้น โตก กิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ล้านนา การตัดตุ้ง การตีกลองปฐา ฯลฯ เป็นต้น

ปี 2537 กลุ่มลายคำ ได้นำสมาชิกออกไปเรียนรู้ หาดงค์ความรู้ จากพ่อครู แม่ครู ทางด้านศาสตร์ ศิลป์ วิถีล้านนา ตามหมู่บ้าน จังหวัดอื่นๆ โดยระดมกันไปรำเรียนเพื่อนำองค์ความรู้ มาถ่ายทอดให้กับรุ่นน้องในกลุ่มต่อไป และทางกลุ่มลายคำยังได้ประสานงานติดต่อพ่อครู แม่ครู เพื่อให้มาเป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม

ปี 2539 เป็นช่วงพัฒนาของกลุ่ม กลุ่มเริ่มมีรูปสัญลักษณ์ กรอบการบริหารที่ดีในระดับหนึ่ง โดยในปีนี้กลุ่มลายคำ จะเข้าร่วมกับกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมทุกด้าน ทุกที่

ปี 2540 ได้ริเริ่มหาอัตลักษณ์ของกลุ่มลายคำ โดยได้มีมติกำหนดว่าเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของกลุ่มลายคำ คือ การตีกลองปฐาการตีกลองสะบัดชัยการฟ้อนดาบเจิงอักขระธรรม ล้านนา และการฟ้อนก้าลายไตลื้อ สมาชิกลายคำทุกคนจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ในด้านใดด้าน หนึ่งดังกล่าว

ปี 2541 - 2544 เป็นช่วงเปลี่ยนแปลงของกลุ่มลายคำ กลุ่มลายคำเกิดเครือข่ายจาก หน่วยงาน และกลุ่มเยาวชนข้างนอกเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับสมาชิกลายคำรุ่นแรกๆ ได้ออกไป ตั้งกลุ่มลายคำในโรงเรียน สถานศึกษา เพิ่มขึ้นอีก จึงทำให้กลุ่มลายคำออกสู่ท้องถิ่นอย่างจริงจัง โดยมี ข้อกำหนดในการแต่งตั้งประธาน คือ ถ้าประธานกลุ่มอยู่ชุมชนใด พื้นที่ใด สำนักงานใหญ่สำหรับการ ประสาน การทำงานของกลุ่มลายคำต้องอยู่ที่นั่น และประกอบกับอาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ใน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และพ่อครู แม่ครู ที่ซึ่งเป็นที่ปรึกษาอาวุโส เห็นชอบในเรื่องดังกล่าว ด้วย ที่ว่า การศึกษา เรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมจำเป็นต้องศึกษาในเขตพื้นที่ชุมชน ถิ่นเกิด ของตน จึง จะทำให้กระบวนการของการเรียนรู้ครบสมบูรณ์อย่างแท้จริง

ปี 2545 - 2557 กลุ่มลายคำ ได้รับการยอมรับจากสังคม และประสบผลสำเร็จใน ด้านการสืบสาน สืบทอด ศิลปวัฒนธรรมล้านนา ในเรื่อง การตีกลองปฐาการฟ้อนดาบเจิงอักขระ ธรรมล้านนาภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งหลาย อาทิ การตัดตุ้ง การทำโคมล้านนา การทำเครื่องสักการะล้าน หรือ พิธีกรรมการไหว้ครู การสืบชะตา แบบล้านนา ฯลฯ เป็นต้น จนทางมหาวิทยาลัย ชมรมต่างๆ สถาบันการศึกษา โรงเรียน หน่วยงานและชุมชน ได้กล่าวถึง กลุ่มลายคำ เกี่ยวกับการเรียนการสอน ศาสตร์ ศิลป์ล้านนาว่า

“หากต้องการความรู้ทางด้าน การตีกลองปูจาการฟ้อนดาบเชิงอักษรธรรมล้านนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งหลาย อาทิเช่น การตัดตุง การทำโคมล้านนา การทำเครื่องสักการะล้านนา หรือ พิธีกรรมการไหว้ครู การสืบชะตา แบบล้านนาต่างๆ ต้องไปหา ไปศึกษา ร่ำเรียน กับทางกลุ่มลายคำเท่านั้น”

รางวัลที่ได้รับ

ปี 2551 กลุ่มลายคำได้รับรางวัลเหรียญทอง การตีกลองปูจาภาคเหนือ งานแข่งขัน ทักษะทางวิชาการ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ปี 2552 กลุ่มลายคำได้รับรางวัล “กลุ่มเยาวชนที่สืบสานวัฒนธรรมดีเด่น” จาก สำนักงานปราบปรามยาเสพติด ภาค 5 (ปปส.)

ปี 2554 กลุ่มลายคำได้รับรางวัล “กลุ่มเยาวชนที่ใช้ภาษาไทยและภาษาท้องถิ่น ดีเด่น” จากกระทรวงวัฒนธรรม

กลุ่มลายคำได้รับรางวัล “กลุ่มเยาวชนผู้มีผลงานดีเด่น โดยใช้ ศิลปวัฒนธรรมเป็นแกนนำให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติด ระดับประเทศ” ได้รับจาก คุณอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จากกระทรวงยุติธรรม

ปี 2554 – 2555 กลุ่มลายคำได้รับการคัดเลือกให้ไปสอนการตีกลองปูจา 5 อำเภอ ใน จังหวัดลำปาง ในโครงการของ ปตท.

ปี 2556 กลุ่มลายคำได้รับรางวัลเหรียญทอง นาฏศิลป์สร้างสรรค์โดยใช้กลองปูจาตี ประกอบในการแสดง ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

4.1.2 ลักษณะองค์กรและโครงสร้างของกลุ่มลายคำ

ที่ตั้งและคณะกรรมการ

ปัจจุบันกลุ่มลายคำ (สำนักงานใหญ่) อยู่ที่บ้านเลขที่ 111 หมู่ 6 ตำบลหนองจ่อม อำเภอ สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50210 มีโครงสร้างการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการกลุ่มลายคำเชียงใหม่ ประกอบด้วย

นางสาวจิราพร	ปีตะกา	ประธานกลุ่มลายคำ
นางสาวยุพาพรรณ	จันทร์เป็ง	รองประธานกลุ่มลายคำ
นางสาวกรรณิกา	ทาอินทร์	หัวหน้าเครือข่ายอำเภอคอยสะแก

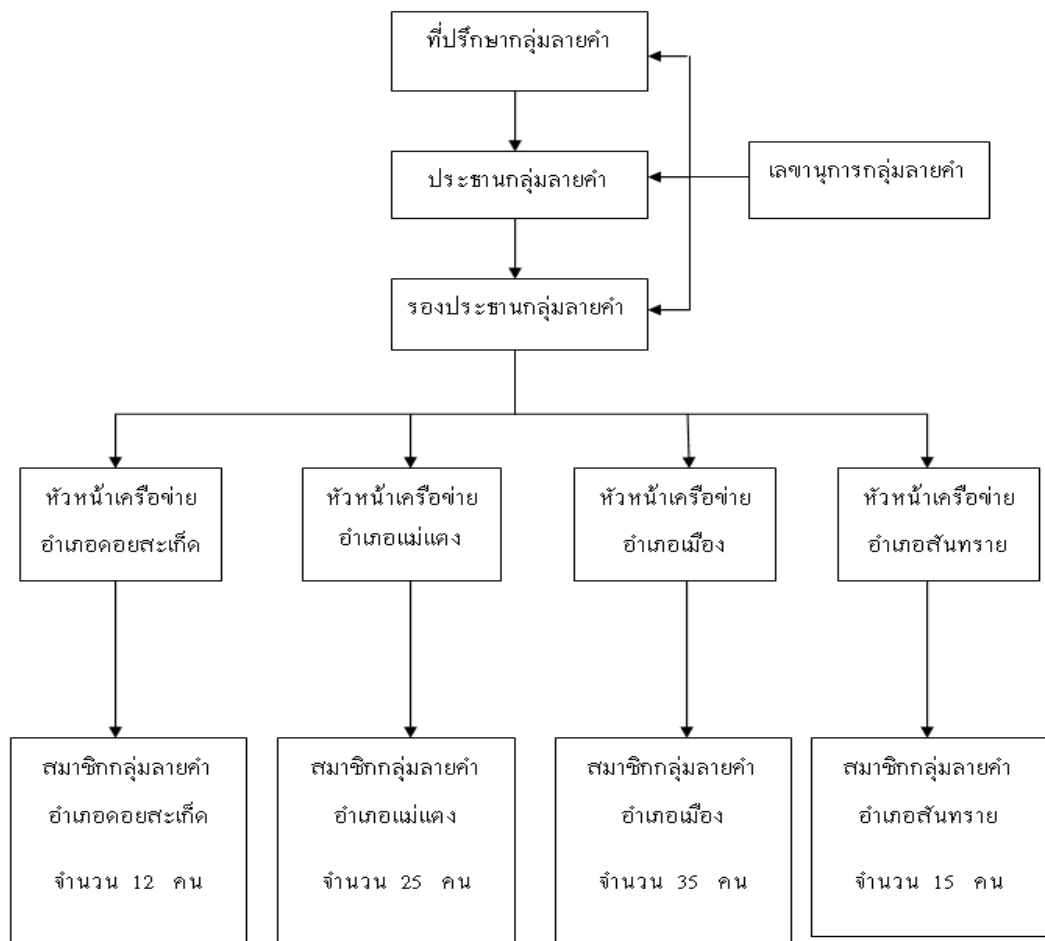
นายประทีป	มะโนรี	หัวหน้าเครือข่ายอำเภอแม่แตง
นายเอกรินทร์	แสนแก้ว	หัวหน้าเครือข่ายอำเภอเมือง
นายปรัชญา	แก้วเทพ	หัวหน้าเครือข่ายอำเภอสันทราย
นายจตุพร	คงวัฒนานนท์	เลขานุการ
นางสาวจุไรรัตน์	ดวงคำ	กรรมการ
นางสาวนันทนา	สุกามูล	กรรมการ
นายทศพล	ธิเอ๋ย	กรรมการ
นางสาวน้ำเมือง	ทีเงิน	กรรมการ

เครือข่ายของกลุ่มลายคำ

ลักษณะองค์กรของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่มีการสร้างเครือข่าย ซึ่งแต่ละเครือข่ายจะมีการจัดระบบการบริหารและจัดการที่คล้ายกัน ซึ่งกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ มีเครือข่ายทั้งหมด 4 เครือข่าย คือ

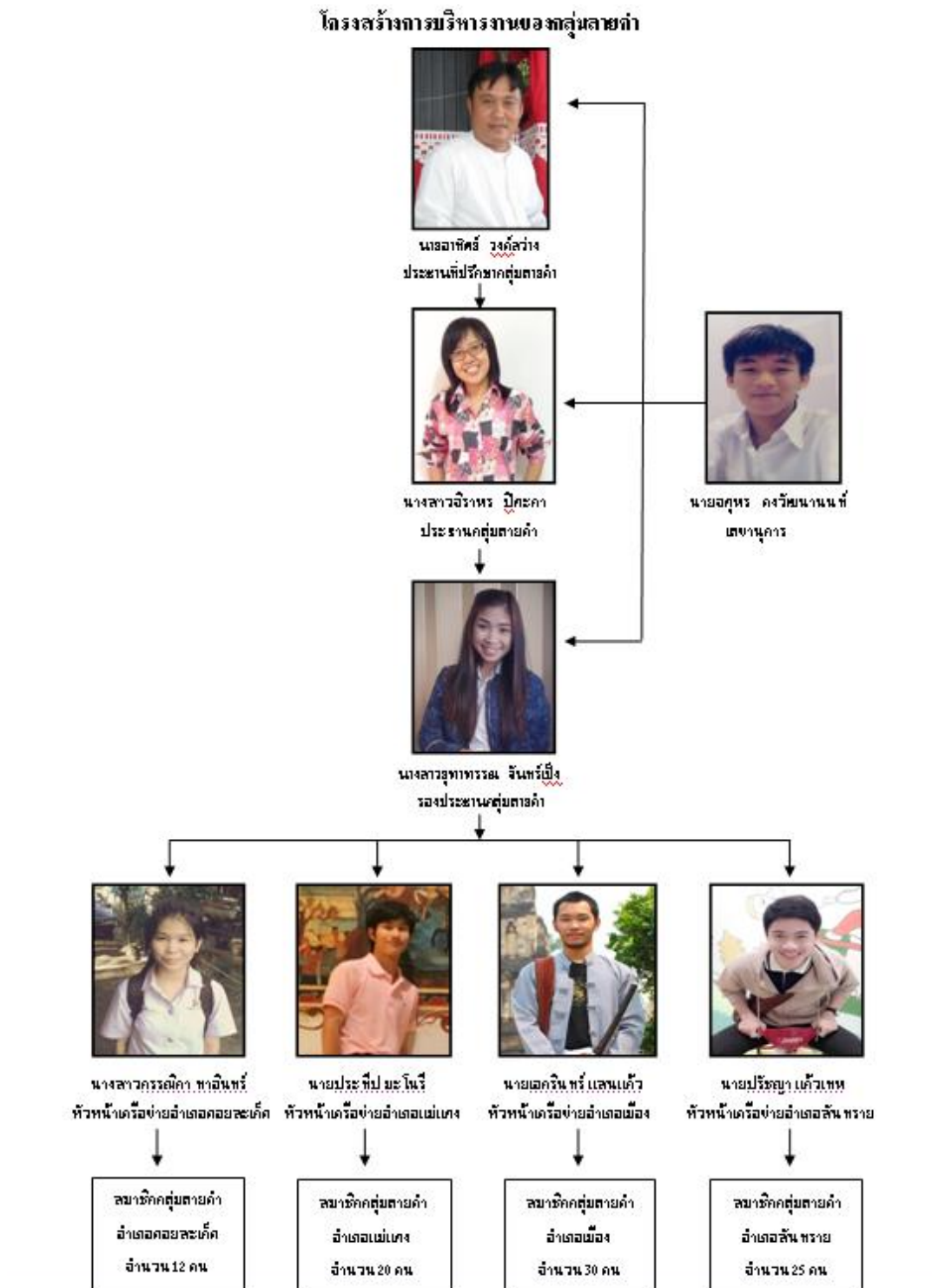
1. กลุ่มลายคำ บ้านทุ่งปิ่นแอก ตำบลอินทจิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. กลุ่มลายคำ บ้านโป่งกุ่ม ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
3. กลุ่มลายคำ โรงเรียนชุมชนบ้านบวกครกน้อย ตำบลหนองประทีป อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
4. กลุ่มลายคำ โรงเรียนบ้านออนหลวย อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 4.1 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่มลาค่า จังหวัดเชียงใหม่

โดยโครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น จะเห็นได้จากแผนภูมิดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.2 โครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

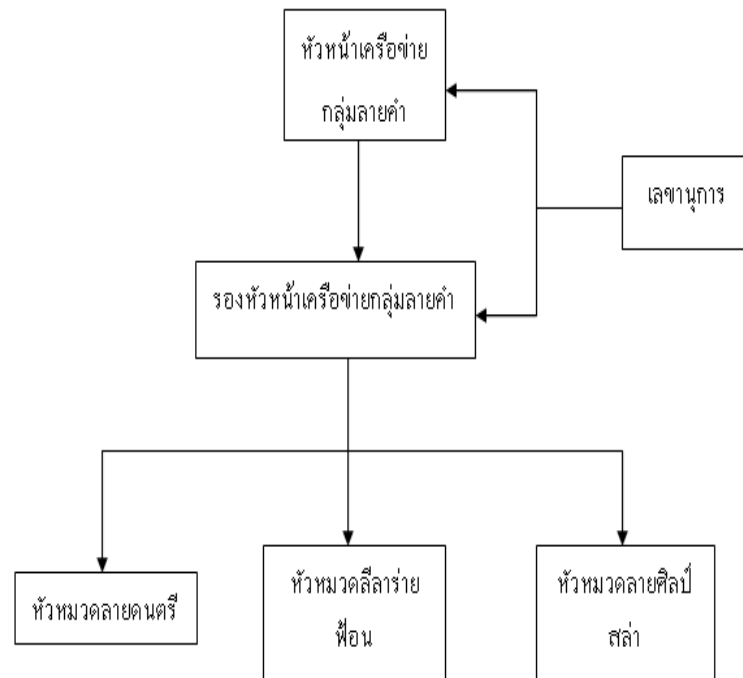

การบริหารจัดการของกลุ่มลายคำ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มหลักของกลุ่มลายคำใน
จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ประกอบด้วย

- 1) **ที่ปรึกษากลุ่มลายคำ** มีบทบาทด้านการให้คำแนะนำทางด้านวิชาการ การพัฒนา
กิจกรรมของกลุ่มลายคำ ประกอบด้วย พ่อครู แม่ครู ผู้ทรงคุณวุฒิ และ พระสงฆ์
- 2) **ประธานกลุ่มลายคำ** มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการพัฒนากิจกรรม การสืบ
สานศิลปวัฒนธรรม ตามปรัชญาของกลุ่มลายคำที่ว่า “สืบสาน สร้างสรรค์ สืบทอด”
หมายถึง การสืบสานศิลปวัฒนธรรม สร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมให้งดงาม และ
สืบทอดไว้ให้ยืดยาวตลอดไป
- 3) **รองประธานกลุ่มลายคำ** มีบทบาทในด้านช่วยแบ่งเบาภาระงานของประธาน โดย
รับผิดชอบงานบริหารงานกลุ่มช่วยประธาน
- 4) **เลขานุการกลุ่มลายคำ** มีหน้าที่ประสานงานสมาชิกและเครือข่าย
- 5) **หัวหน้าเครือข่าย** ประกอบด้วย 4 คน รับผิดชอบคนละพื้นที่อำเภอ ได้แก่ อำเภอดอย
สะเก็ด อำเภอแม่แตง อำเภอเมือง และอำเภอสันทราย มีบทบาทในการวางแผนใน
การบริหารงานและรับมตินโยบายกลุ่ม เพื่อนำองค์ความรู้ไปสู่สมาชิกในเครือข่าย
ตน เพื่อปฏิบัติการสืบสานศิลปวัฒนธรรมไปในทิศทางเดียวกัน
- 6) **สมาชิกกลุ่มลายคำ** มีบทบาทในการปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้บรรลุ
ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

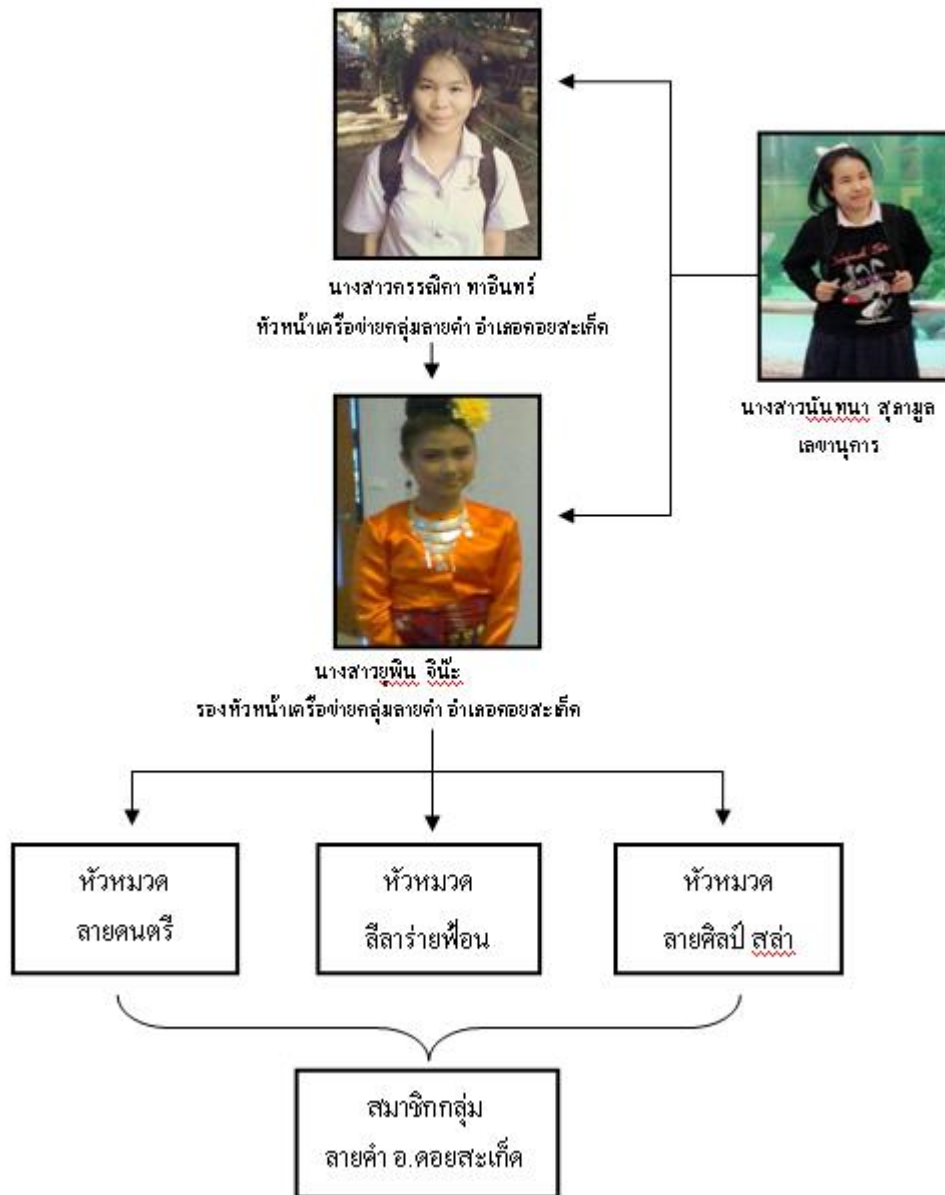
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ส่วนโครงสร้างการบริหารจัดการในแต่ละเครือข่ายของกลุ่มลาคำในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น จะเห็นได้จากแผนภูมิดังต่อไปนี้

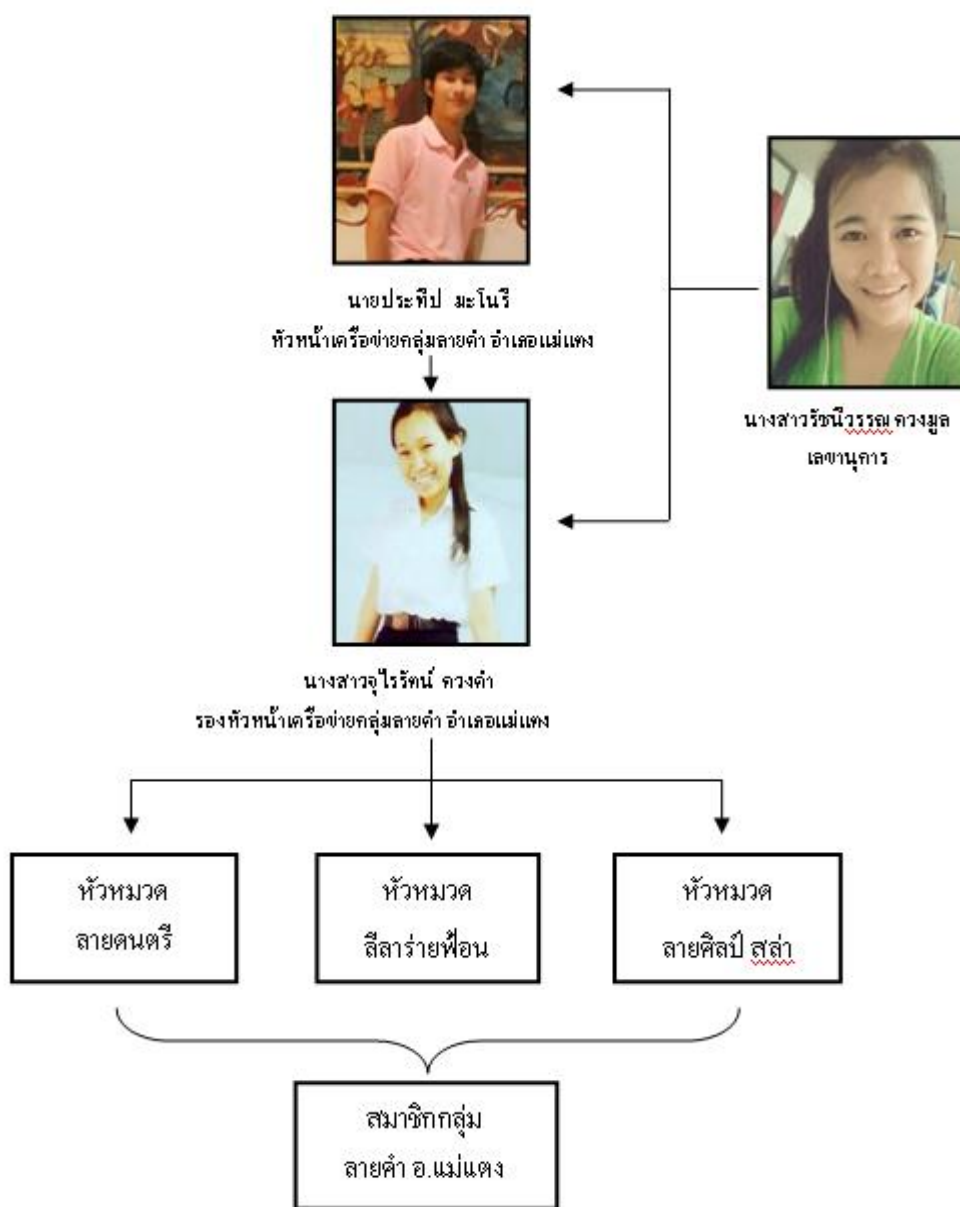
ภาพที่ 4.3 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารจัดการในแต่ละเครือข่าย
ของกลุ่มลาคำในจังหวัดเชียงใหม่

โครงสร้างการบริหารงานของเครือข่ายกลุ่มลายคำ อำเภอคอยสะแก็ค

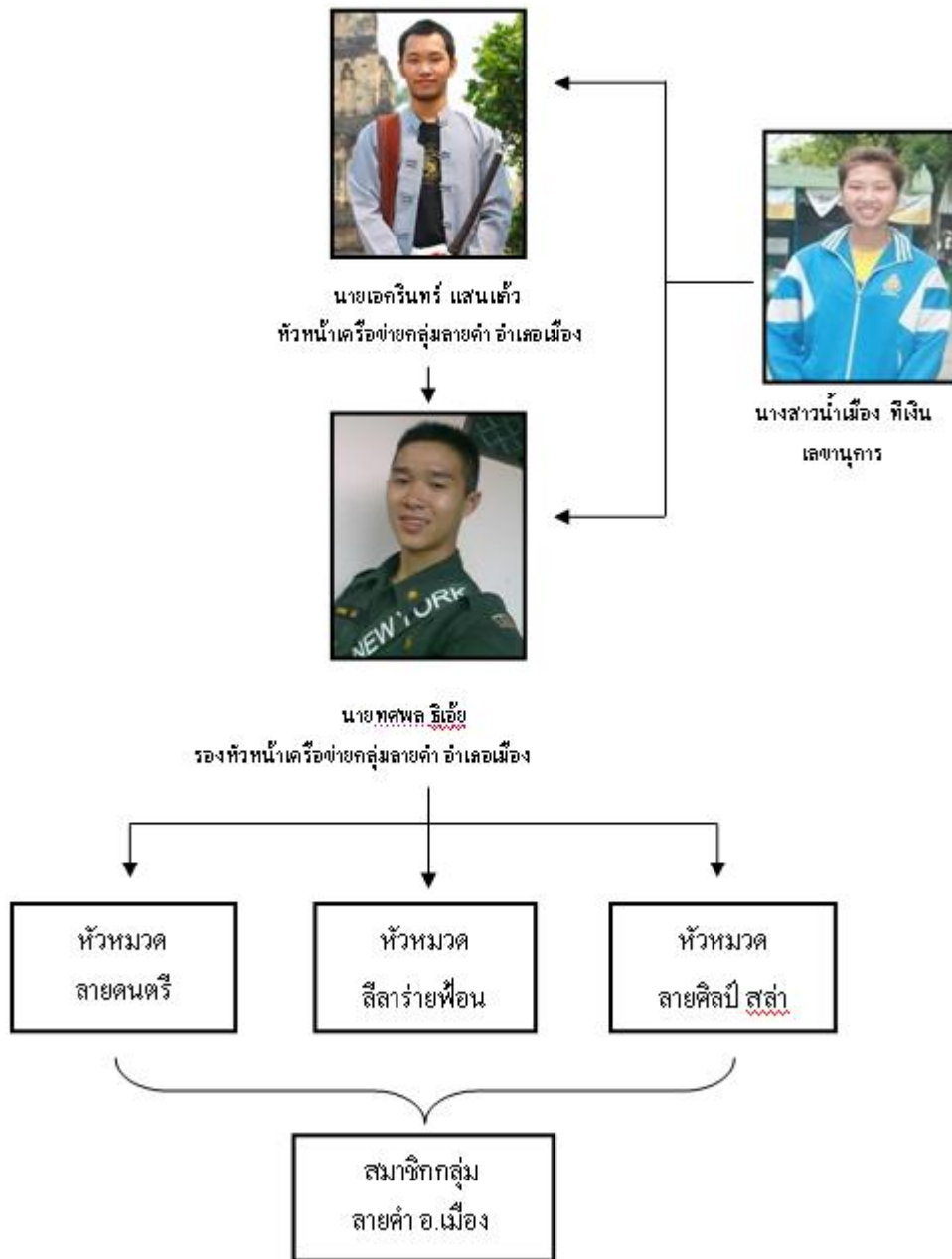
ภาพที่ 4.4 โครงสร้างการบริหารงานของเครือข่ายกลุ่มลายคำ อำเภอคอยสะแก็ค

โครงสร้างการบริหารงานของเครือข่ายกลุ่มลายคำ อำเภอแม่แตง

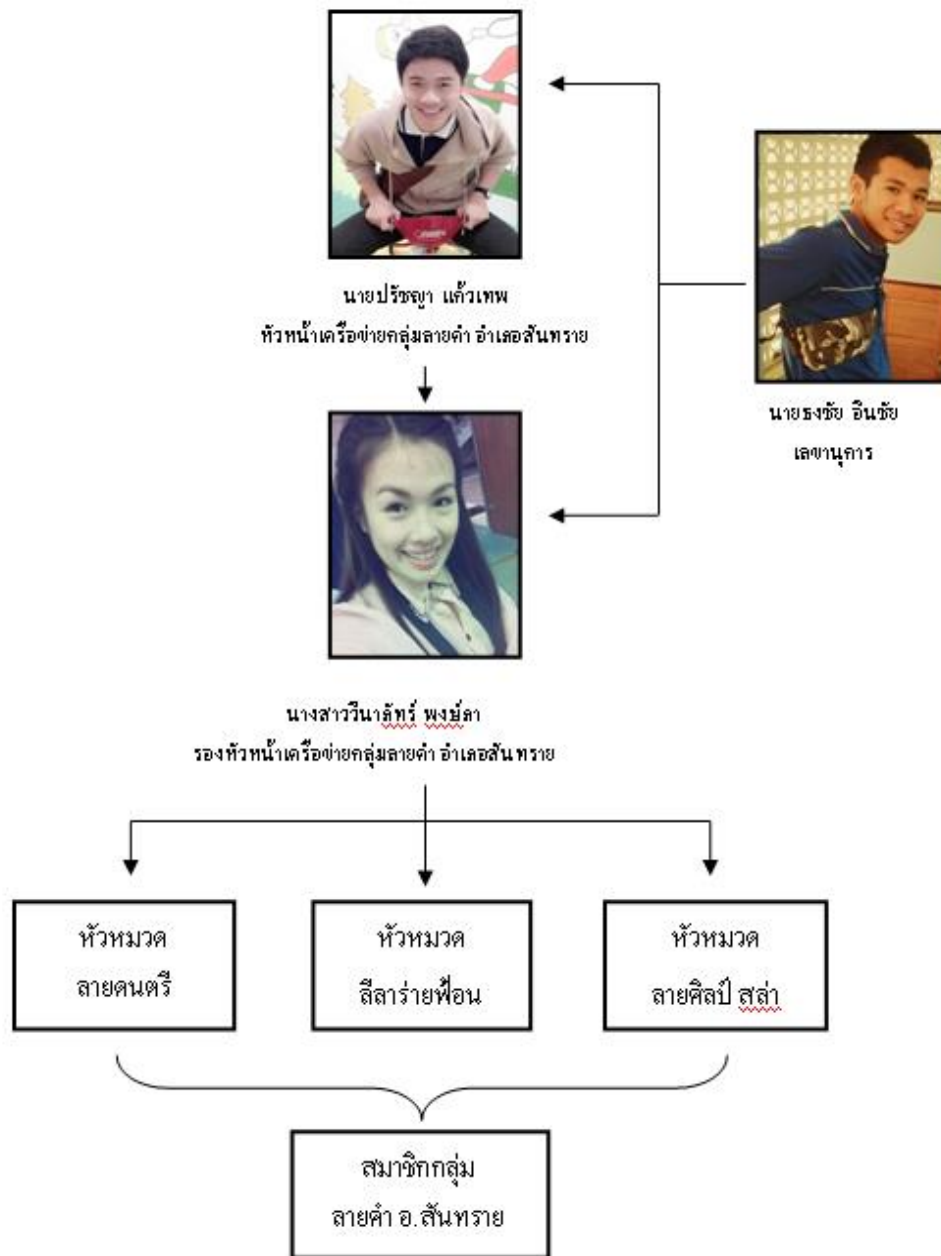
ภาพที่ 4.5 โครงสร้างการบริหารงานของเครือข่ายกลุ่มลายคำ อำเภอแม่แตง

โครงสร้างการบริหารงานของเครือข่ายกลุ่มลายคำ อำเภอเมือง

ภาพที่ 4.6 โครงสร้างการบริหารงานของเครือข่ายกลุ่มลายคำ อำเภอเมือง

โครงสร้างการบริหารงานของเครือข่ายกลุ่มลายคำ อำเภอสันทราย

ภาพที่ 4.7 โครงสร้างการบริหารงานของเครือข่ายกลุ่มลายคำ อำเภอสันทราย

การบริหารจัดการในแต่ละเครือข่ายของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ประกอบด้วย

- 1) หัวหน้าเครือข่ายกลุ่มลายคำ มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการรับนโยบายแผนงานของกลุ่มลายคำกลุ่มใหญ่ (หรือประธานกลุ่ม) โดยนำข้อมูลมาถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจเพื่อพัฒนาแผนงานการสืบสานศิลปวัฒนธรรมไปในทิศทางเดียวกัน
- 2) รองหัวหน้าเครือข่ายกลุ่มลายคำ และเลขานุการ เป็นผู้ประสานงานสมาชิกภายในเครือข่าย
- 3) หัวหน้าวัดลายคนตรี มีบทบาทในการพัฒนา การฝึกอบรม การฝึกซ้อม และการสอนเทคนิคด้านคนตรี ให้สมาชิกหรือผู้สืบทอดเกิดความชำนาญ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มลายคำ
- 4) หัวหน้าวัดลีลา-ray ฟ้อน มีบทบาทศึกษาในการพัฒนา การฝึกอบรม การฝึกซ้อม และการสอนเทคนิคด้านการฟ้อนรำ และถ่ายทอดสู่สมาชิกรุ่นน้องต่อไป รวมไปถึงการจัดหาชุด หรือองค์ประกอบเสริมที่ใช้สำหรับการฟ้อนรำเพื่อความเหมาะสมของการแสดงอีกด้วย
- 5) หัวหน้าวัดลายศิลป์ สล่า มีบทบาทหน้าที่เพื่อการออกพื้นที่หากคนในท้องถิ่นตน และนำมาพัฒนาฝีมือด้านสล่าศิลป์ในเครือข่ายของตน

4.1.3 กิจกรรมและบทบาทของกลุ่มลายคำ

กลุ่มลายคำมีบทบาทในการทำหน้าที่เผยแพร่การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา และสืบทอดภูมิปัญญาต่างๆ อาทิ ฟ้อนดาบอักษรล้านนา เป็นการฟ้อนดาบที่ใช้ลีลาท่าทางในลักษณะการวาดลวดลายอักษร อักษรล้านนาหรือตัวเมือง การฟ้อนผางประทีปแบบไทลื้อ ฟ้อนหางนกยูงไทเงิน ฟ้อนก้าลายแบบตันฉบับ ซึ่งเป็นการฟ้อนที่แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มลายคำ สืบสานประเพณีพิธีกรรมการไหว้ครูศิลปะล้านนาแบบโบราณและการตีกลองปูจาล้านนา รวมไปถึงการสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน อาทิเช่น การตัดตุ้ม การทำเครื่องสักการะล้านนาต่างๆ เช่น หมากส้ม หมากเป็ง ต้นดอก ต้นผึ้ง เครื่องประกอบการสืบชะตาซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นอีกอย่างหนึ่งของกลุ่มลายคำที่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อครูแม่ครู ภายใต้แนวคิดของกลุ่มลายคำที่ใช้หลักการสืบทอดแบบพี่สอนน้อง รวมทั้งดำเนินการตามอุดมการณ์ คือ สืบสาน สร้างสรรค์ สืบทอดศิลปวัฒนธรรมล้านนา

อีกทั้งยังมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ศิลปวัฒนธรรมล้านนาโดยใช้แนวทางการดำเนินกิจกรรมสร้างแนวปฏิบัติ ทางความศรัทธา ความเชื่อ ของคนล้านนามาเป็นแกนหลักในการช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมและอุดมการณ์ของกลุ่ม โดยจะใช้ความเชื่อ ความศรัทธาในพิธีกรรมการไหว้ครู ล้านนาเป็นจุดแรกในการริเริ่ม ปลูกฝัง สร้างจิตสำนึก ให้ผู้เรียน ผู้สืบสาน รู้กตัญญูต่อผู้ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ตน ทำให้ตนเองเกิดปัญญา อีกทั้งกิจกรรมยังสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อครู แม่ครู รวมไปถึงการรู้จักกันระหว่างบุคคลวัยเดียวกัน ต่างวัย เกิดการสานสัมพันธ์คำว่า “รุ่นพี่ รุ่นน้อง” ส่งผลให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน การให้เกียรติ การวางตัว กาลเทศะ ที่เกิดขึ้น โดยมีวัฒนธรรมกลุ่มเป็นกรอบบังคับในการพัฒนาปรับเปลี่ยน พฤติกรรมให้เป็นไปในทิศทางบวกและดีขึ้น

โดยทาง กลุ่มลายคำ จะเน้นทำกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมการแสดงเป็นหลัก กล่าวคือ ศิลปะการแสดงดนตรี การตีกลองปี่พาทย์ การฟ้อนดาบ ฟ้อนก้าลายไตลื้อ ซึ่งการแสดงดังที่ได้กล่าวมาในขั้นต้นนั้นถือเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มเพราะศิลปะการแสดงสามารถบ่งบอกได้ถึงภูมิปัญญา ความเจริญทางอารยธรรมของคนล้านนา ที่มีภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์งานศิลป์ที่มีภูมิความรู้ ที่ซึ่งนอกจากจะให้เห็นออกมาในรูปแบบของการแสดงแล้ว ศิลปะการฟ้อน การตีกลองปี่พาทย์ ยังคงเต็มไปด้วยคุณธรรม จริยธรรมที่งดงามซึ่งแฝงเอาไว้อย่างมากมาย คุณธรรม จริยธรรมอันเป็นหนทางของการชี้นำชีวิตให้ประสบความสำเร็จ สร้างคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นในสังคม

โดยตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา กลุ่มลายคำ ได้ปฏิบัติสืบสานสืบทอดปณิธานของกลุ่มในเรื่องของอุดมการณ์การเป็นผู้อนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนา เช่น การนำสมาชิกในกลุ่มเพื่อสืบสานการตีกลองปี่พาทย์สร้างกระบวนการในการเรียนรู้ทั้งยังเป็นการระดมความร่วมมือในการฝึกซ้อมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาจากพ่อครูแม่ครูทางกลุ่มจะนำมาจัดในรูปแบบการเรียนการสอนการสืบสานสืบทอดในระบบที่ทางกลุ่มเรียกว่า “ระบบพี่สอนน้อง” ซึ่งจะทำการสอนถ่ายทอดกันไปเป็นรุ่นๆ จากพี่สู่น้อง สิ่งนี้นอกจากจะทำไปเพื่อมิให้ศิลปะการแสดงล้านนาห่างหายจากเยาวชนและแผ่นดินล้านนาไปตามกาลเวลาแล้ว ยังเป็นการฝึกฝนบัณฑิตวิทยาลัยผู้ถ่ายทอดไปในตัวให้เยาวชนเป็นคนกล้าดีคือกล้าแสดงออกในทางที่ดีกล้าทำความดีประพฤติตนในทิศทางที่ดีก่อเกิดสิ่งที่ดีจิตอาสาต่อบุคคลรอบข้างสังคมชุมชนนอกเหนือจากการถ่ายทอดกันในระบบ “พี่สอนน้อง” แล้วทางกลุ่มลายคำยังมีการนำการตีกลองปี่พาทย์ออกไปให้มีบทบาทในรูปแบบของการแสดงในชุมชนเพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมงานประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน อาทิ เช่น งานสงกรานต์พอยหลวงขบวนแห่กฐินผ้าป่า ฯลฯ การที่กลุ่มลายคำได้นำศิลปะการแสดงออกสู่ชุมชนนั้นนอกจากจะเป็นการสร้างบทบาทเพื่อเผยแพร่การตีกลองปี่พาทย์แล้วทางกลุ่มยังได้สังเกตเห็นผลเพื่อที่จะให้สังคมได้เกิดความ

ตระหนักและได้เห็นถึงความสำคัญคงคุณค่าของจารีตประเพณีวัฒนธรรมล้านนาที่มีมาแต่เก่าก่อน

ในระยะเวลา 1 ปี กลุ่มลายคำจะมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม สืบสาน พัฒนา ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ซึ่งได้ปฏิบัติเช่นนี้มานานกว่า 20 ปี ทำให้กลุ่มสามารถนำเยาวชน ออกมาจับบทบาทกับทางสังคม ทำให้สังคมรู้จักกลุ่มลายคำมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแสดงผล กิจกรรม ต่างๆ เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ซึ่งนอกจากนี้ทางกลุ่มยังจะจัดกิจกรรมให้ออกมาใน รูปแบบของการจัดค่าย, การเรียนการสอนที่จัดเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง 3 เดือน สอนทุกๆ วันเสาร์ และ อาทิตย์ รวมการสอนทั้งหมด 24 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมงและการจัดกิจกรรมเวทีเสวนา ซึ่งกิจกรรม ทั้งหมดทางกลุ่มจะจัดกิจกรรมในสถานที่ราชการ หน่วยงานเทศบาล และลานวัด ซึ่งเป็นศูนย์รวมแห่ง จิตใจของชุมชน กลุ่มจะมีคณะกรรมการในการบริหารซึ่งจะปรับเปลี่ยน โครงสร้างในทุกๆ 3 ปี (ตาม วาระแห่งการเป็นประธานในแต่ละรุ่น) คณะกรรมการจะมีการบริหาร แบ่งงาน ในการทำโครงการ หรือ กิจกรรม จะมีหน้าที่ คือ ฝ่ายสำรวจพื้นที่ - สถานที่ในการจัดกิจกรรม ฝ่ายติดต่อประสานงานกับ ทางชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายจัดสรรวัสดุ - อุปกรณ์ ติดต่อการอำนวยความสะดวกทางด้านเครื่องเสียง - โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ ฝ่ายสำรวจจำนวนของผู้เรียน ผู้สนใจ จัดทำใบสมัครและรับสมัคร ฝ่ายติดต่อ ประสานงานด้านอาหาร เครื่องดื่ม สวัสดิการ และฝ่ายกระเป๋าพยาบาล - ยารักษาโรคสำหรับการปฐม พยาบาลเบื้องต้น โดยแต่ละฝ่ายจะมีหัวหน้าทีมของตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วนและประสานงาน ขึ้นตรงกับประธานกิจกรรมได้โดยตรง โดยในกิจกรรมหนึ่งๆ จะมีกิจกรรมย่อยอยู่หลากหลาย อาทิ ในการจัดค่าย - การเรียนการสอนที่เป็นกิจกรรมต่อเนื่อง จะมีกิจกรรมย่อยแทรกอยู่เช่น

1. การฟ้อนดาบเจียงฮักขระธรรมล้านนา
2. การฟ้อนผางประทีป
3. การฟ้อนก้าลายไตลื้อ (แบบต้นฉบับ)
4. การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. การตีกลองปฐจา

กิจกรรมค่ายวัฒนธรรม ที่รัฐสองน่องรัฐหนึ่ง รุ่นที่ 2 กลุ่มลายคำได้จัด ณ บ้านบัวตอง ระหว่างวันที่ 24 – 26 เดือนตุลาคม 2556 มีผู้เข้าร่วมคือ เยาวชนเครือข่ายลายคำ และ กลุ่มนักศึกษาจาก คณะศิลปกรรม เอกการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เข้าร่วมกิจกรรมด้วย ดัง ภาพประกอบ

ภาพที่ 4.8 กิจกรรมรวมพล ทักทาย เปิดค่าย

ภาพที่ 4.9 การเรียนการสอนสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
ทำเครื่องสักการะล้านนา และตัดตุง

ภาพที่ 4.10 การเรียนการฟ้อนท่าสายตาลี้อแบบต้นฉบับ

ภาพที่ 4.11 การเรียนการฟ้อนดาบ เ็จ อักษรธรรมล้านนา

ภาพที่ 4.12 การเรียนการฟ่อนผางประทีป

ภาพที่ 4.13 การเรียนการตีกลองปูลาด้านนา

ภาพที่ 4.14 กิจกรรมละลายพฤติกรรมก่อนการแสดง

ภาพที่ 4.15 การฟ้อนก้ำลายไตลือแบบต้นฉบับ

ภาพที่ 4.16 การทำเครื่องสักการะล้านนา

ภาพที่ 4.17 การฟ้อนผางประทีป

ภาพที่ 4.18 การฟ้อนดาบเจิงอักษระธรรมล้านนา

ภาพที่ 4.19 การตีกลองปูลาล้านนา

โดยมีรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ และการสืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1) **ฟ้อนดาบเจียงอักษะธรรมล้านนา** เป็นการฟ้อนดาบที่ใช้ลีลาท่าทางในลักษณะการวาดลวดลายอักษรอักษรล้านนาหรือตัวเมืองการฟ้อนดาบเจียงอักษะธรรมล้านนานั้นถือว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ลึกซึ้งซึ่งสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาบทพระคาถาต่างๆ ถือได้ว่าเป็นเสมือนคุณค่าทางภูมิปัญญาอันล้ำค่าแขนงหนึ่งในปัจจุบันการแสดงศิลปวัฒนธรรมโดยส่วนมากเรามักจะได้สัมผัสกับการแสดงที่เป็นแม่บทมาตรฐานเห็นได้โดยง่ายและทั่วไปเช่นการแสดงฟ้อนเล็บฟ้อนสาวไหมการฟ้อนดาบการตีกลองชัยมงคลการตีกลองปฐาแต่การฟ้อนดาบเจียงอักษะธรรมล้านนานั้นน้อยนักที่บุคคลโดยทั่วไปจะสัมผัสจะได้ชมกันเนื่องจากปัจจุบันนั้นผู้สืบทอดสืบสานมีจำนวนที่น้อยลงอย่างที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่าการฟ้อนดาบเจียงอักษะธรรมล้านนาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ลึกซึ้งแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าศาสตร์การแสดงแขนงนี้จะหายไปตามกาลเวลาที่เลี้ยวกลุ่มลาคำนำโดยพ่อครูอาทิตย์ วงศ์สว่างได้ทำการสืบสานสืบทอดดังประโยคภาคเหนือที่ว่าไว้ว่า “บะด๊ะเหี้ยก้อยฮิตสืบไว้เหี้ยยังฮอย” ได้ดำรงในอุดมการณ์ที่แน่วแน่สืบทอดการฟ้อนดาบเจียงอักษะธรรมล้านนาซึ่งพ่อครูอาทิตย์ วงศ์สว่างได้สืบทอดวิชาการฟ้อนดาบเจียงอักษะธรรมล้านนามาจาก พระอินคำ ญาณวโร วัดบ้านหลวงและพ่อครูสิงห์แก้ว เรือนวิไล จังหวัดลำพูนในปัจจุบันนั้นคงมีเพียงฉบับของพ่อครูอาทิตย์ วงศ์สว่าง สำนักลาคำเพียงสำนักเดียวเท่านั้น

สำหรับการแสดงการฟ้อนดาบเจียงอักษะธรรมล้านนาแม้ว่าจะเป็นศาสตร์และศิลป์ที่ลึกซึ้งเพียงใดแต่หากกลุ่มลาคำสามารถทำให้ศาสตร์วิชานี้เป็นสิ่งที่บุคคลผู้สนใจสามารถจับต้องสัมผัสเรียนรู้ศึกษาได้อย่างเต็มที่ขอแค่ผู้เรียนมีความตั้งใจขยันหมั่นเพียรอดทนผลงานของกลุ่มลาคำซึ่งเห็นได้จากการที่ทางกลุ่มลาคำสามารถสร้างผลผลิตในการสืบสานสืบทอดต่อยอดออกมาได้หลายรุ่นตั้งแต่เด็กเล็กเยาวชนผู้ใหญ่รวมถึงดารานักแสดงเช่นคุณศักร กัญญพัฒน์ คุณรุ่งทิพย์ แก้วต่อม คุณลานนา คัมมินส์ และคุณวรุช วงศ์สวรรค์ นอกจากนี้ยังมีบุคคลอื่นๆ สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัย โรงเรียนต่างๆ อีกด้วยส่วนในเรื่องของการเรียนการสอนการฟ้อนดาบเจียงอักษะธรรมล้านนาทางกลุ่มลาคำก็ยังคงจัดทำกระบบการสอนในแบบที่สอนน้องจากรุ่นสู่รุ่นเหมือนเดิมทางกลุ่มมุ่งพัฒนาให้ผู้นำสมาชิกได้รับการสืบสานก่อนเพื่อที่จะได้นำเอาองค์ความรู้ที่มีไปถ่ายทอดสืบต่อให้เกิดเป็นวงจรลูกโซ่แต่เป็นลูกโซ่ทางวัฒนธรรมปลูกฝังจิตสำนึกการรักอนุรักษ์รักษาจารีตเก่ารอยทางเดิมของต้นเหง้าบรรพบุรุษตนนอกจากนี้ทางกลุ่มลาคำยังได้นำการแสดงดังกล่าวออกสู่ชุมชนเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนให้ได้ตระหนักเห็นถึงคุณค่าความสำคัญความงดงามทางวัฒนธรรมทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจมีความกล้าดีในสิ่งดียังผลไปถึงผู้ที่ได้พบเห็นเกิดทัศนคติเจตคติที่ดีต่อ

ศิลปะการแสดงทางวัฒนธรรมอันดีงามส่งผลให้เกิดแรงจูงใจชักจูงลูกหลานแนะนำคนรู้จักให้หันกลับมาช่วยกันสืบสานสืบทอดศิลป์อันทรงคุณค่าของแผ่นดินล้านนาสืบไป

ภาพที่ 4.20 การแสดงฟ้อนดาบเจิงอักษระธรรมล้านนาแบบกลุ่มลายคำ

2) การฟ้อนผางประทีปแบบไทลื้อ เป็นการฟ้อนเพื่อเป็นพุทธบูชาแด่พระเจ้า 5 พระองค์ และบูชาแม่กาเผือกที่เชื่อกันว่าเป็นผู้ให้กำเนิดพระพุทธรเจ้าทั้ง 5 พระองค์ ได้แก่ พระกกุสันธะ พระโกนาคนนะ พระกัสสปะ พระโคตรมะ และพระศรีอริยเมตไตร มีความเชื่อว่าหากผู้ใดได้ ฟ้อนบูชาด้วยผางประทีปจะมีความเจริญรุ่งเรืองนิยมนฟ้อนบูชาหลังจากการเทศน์มหาชาติในชื่อกัณฑ์ “กัณฑ์อันสงฆ์บูชาผางประทีป” การฟ้อนผาง จะมีลีลาการฟ้อนที่อ่อนช้อยงดงาม ซึ่งเป็นถ่วงท่า ที่เกิดขึ้นมาจากการเกิดความปิติ หรือความยินดีในการบูชาพระพุทธรเจ้าทั้ง 5 พระองค์

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 4.21 ลักษณะการฟ้อนผางประทีปแบบไทลื้อแบบกลุ่มลายคำ

ภาพที่ 4.22 ลักษณะของประทีป

3) ฟ้อนก้าลายแบบต้นฉบับ เป็นการฟ้อนที่แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มลายคำจะฟ้อนยาวแบบไทลื้อฉบับดั้งเดิมโดยทางกลุ่มลายคำได้รับการสอนมาจาก แม่ครูฟองนวล บ้านต้อเชียงเจิงแม่ฟองจันทร์ แม่แสงเฮือน บ้านป่าเจ เมืองเชียงรุ่ง สิบสองปันนา กลุ่มลายคำได้ยึดถือว่าการฟ้อนก้าลายไทลื้อ เป็นเอกลักษณ์ สัญลักษณ์ทางการแสดงศิลปวัฒนธรรมของกลุ่ม ฉะนั้น ผู้หญิงทุกคนที่อยู่ในกลุ่มลายคำ จะต้องฟ้อนก้าลายไทลื้อเป็น เปรียบเสมือนการแสดงออกทางอัตลักษณ์ให้แก่ผู้ได้พบเห็น ซึ่งการแสดงการฟ้อนก้าลายไทลื้อ ของทางกลุ่มลายคำได้รับความนิยม และถือว่าเป็นประสบความสำเร็จในการถ่ายทอด สืบทอด สืบสานเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีผู้สนใจมาก อีกทั้งการฟ้อนก้าลายไทลื้อเป็นการแสดงที่สามารถเรียนได้ง่าย มีท่วงท่าการรำร่าสวยงามในแบบอ่อนหวาน อ่อนช้อย เนื่องจากหาคมองในสภาพการณ์ปัจจุบันหากเราเปรียบเทียบการเรียนการสอนศิลปะการแสดงที่ดูค้น ห้าวหาญ กับ

แบบอ่อนหวาน แน่ใจว่าแบบอ่อนหวานมักจะได้รับความนิยมก่อนเสมอด้วยเหตุผลหลากหลายประการดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้นอันเป็นเหตุผลที่สนับสนุนว่าเหตุใดที่ทำให้การฟ้อนก้าลายไตลือของทางกลุ่มลายคำถึงถูกเฟื่องและถูกนำเสนอต่อสายตาผู้คน ถูกเทียบเชิญให้ไปช่วยถ่ายทอด หรือนำผู้เรียนมาร่ำเรียนการฟ้อนก้าลายไตลือกับทางกลุ่มลายคำหลายต่อหลายรุ่น ทั้งในเชียงใหม่และต่างจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นชมรมล้านนา ของทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้นำนักศึกษา มาสืบทอดผ่านไปแล้ว 3 รุ่น ในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา คณะศิลปการละคร มหาวิทยาลัยรังสิตนำนักศึกษา มาสืบทอดไปแล้ว 11 รุ่น ระยะเวลา 11 ปีที่ผ่านมา และยังมี โรงเรียน สถาบันการศึกษาอื่นๆ อีก ที่มาศึกษาดูงาน มาสัมมนา หรือพานักเรียน นักศึกษา มาศึกษาเชิงปฏิบัติ

ภาพที่ 4.23 การแสดงฟ้อนก้าลายแบบกลุ่มลายคำ

4) การสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน อาทิเช่น การตัดตุ้ม การทำเครื่องสักการะล้านนาต่างๆ เช่น หมากลุ่ม หมากเป็ง ต้นดอก ต้นผึ้ง เป็นต้น เครื่องประกอบการสืบชะตา โดยทางกลุ่มลายคำได้แยกออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ได้แก่ 1) การตัดตุ้ม 2) การทำเครื่องสักการะล้านนา ประกอบด้วย การฝึกทำหมากลุ่ม หมากเป็ง ต้นดอก ต้นผึ้ง เป็นต้น และ 3) เครื่องประกอบการพิธีกรรมการสืบชะตา ล้านนา ซึ่งพ่อครูผู้ได้ประสิทธิ์ศาสตร์วิชาด้านภูมิปัญญาดังกล่าวให้แก่กลุ่มลายคำ คือ พ่อครูสิงห์แก้ว มะโนเพชร ในเรื่องทางด้านภูมิปัญญานี้ นับได้ว่าทางกลุ่มลายคำประสบผลสำเร็จมากที่สุด เพราะกิจกรรมที่จัดทำนั้นเป็นกิจกรรมที่ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถเข้าร่วมได้ทุกเพศ ทุกวัย ตั้งแต่เด็กน้อยจนถึงคนเฒ่าคนแก่ เป็นกิจกรรมสานสายใยได้อีกประเภทหนึ่ง ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างวัยที่แตกต่างกันของผู้เข้าร่วม เสมือนหนึ่งกรอบวัฒนธรรมกลุ่มที่คอยตีกรอบให้แต่ละวัยสามารถสร้างสายใยความผูกพันต่อกันได้ โดยมีสื่อ นำทางคือ ศิลปวัฒนธรรม ที่มีมาแต่เนิ่นนาน กลุ่มลายคำสรรค์

สร้างสนามแห่งวัฒนธรรมเพื่อสืบสานความรัก อนุรักษ์ ความผูกพัน ปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ให้เกิดขึ้นใน
ทุกสถานที่ ทุกแห่ง ที่ทางกลุ่มลายคำถูกเทียบเชิญให้ไปเป็นวิทยากรในการช่วยสอน ช่วยสานต่อ
ความรู้ด้านภูมิปัญญา ในช่วง 8 ปีที่ผ่านมา ทางกลุ่มลายคำได้รับการยอมรับจากทั้งในจังหวัดเชียงใหม่
และต่างจังหวัด ไม่ว่าจะเป็น จังหวัดอำนาจเจริญ กรุงเทพมหานคร ฯลฯ ในเชียงใหม่และต่างจังหวัด
ต่างกล่าวขานเอ่ยนาม ลายคำ ให้เลื่องลือ ในเรื่องการสืบสาน สืบทอด ศิลปวัฒนธรรมล้านนา ทั้ง
ศิลปะการแสดงดนตรี ความรู้ด้านภูมิปัญญา การตัดตุ๊กตีสืบทอดพิธีกรรมการไหว้ครู การสืบชะตา
ล้านนา การฟ้อนดาบเจิ้งอักษะธรรมล้านนา การฟ้อนก้าลายไตลือ การตักลงบูชา และอื่นๆ เป็นต้น

ภาพที่ 4.24 ตุ๊ก

5) การตักลงบูชาล้านนา เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี ซึ่งจัดอยู่ในดนตรีประเภท
ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม ศาสนา ความศรัทธาและความเชื่อ ทางกลุ่มลายคำ โดยพ่อครูอาทิตย์
วงศ์สว่าง ได้เห็นถึงความสำคัญของการตักลงบูชาล้านนา จึงได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนมา
หลายรุ่นด้วยกันจนกระทั่งได้รับความนิยมและประสบความสำเร็จในการสืบทอด

ภาพที่ 4.25 การฝึกซ้อมการตีกลองปูลาด้านนาแบบกลุ่มลายคำ

6) การฟ้อนขันดอก เป็นการฟ้อนเพื่อเป็นพุทธบูชา สมัยก่อนชาวไทลื้อมักจะฟ้อนในช่วงเดือนยี่เป็ง เชื่อกันว่าเป็นการฟ้อนต้อนรับพระเวสสันดรเข้าสู่เมืองเพราะช่วงนั้นจะมีการเทศน์มหาชาติเรื่องพระเวสสันดร กัณฑ์พระเวสสันดรเข้าสู่เมือง เป็นการแสดงความปิติยินดีด้วยการฟ้อนต้อนรับ โดยใช้ขันดอกสีแดง ที่นำมาจากบ้าน ไส่กล้วยดอกไม้หอมและดอกไม้ม่วงคล ฟ้อนด้วยท่วงท่าและสีหน้าที่มีความปิติยินดี อิ่มเอมและมีความสุข พร้อมทั้งโปรยดอกไม้ไปด้วย จะเริ่มฟ้อน หลังจากที่ได้รับพระสงฆ์สวดก่อน “ฝนห่าแก้ว ก่อได้ตกลงมาแล้ว” พร้อมทั้งพรมน้ำมนต์ไปด้วย สำหรับกลุ่มลายคำ มีการฟ้อนขันดอกครั้งแรก ในงานวันที่ 12 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2536 เพื่อเกิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่) ซึ่งการฟ้อนขันดอกของกลุ่มลายคำได้รับการถ่ายทอด โดย แม่ครูฟองจันทร์ คณะบุรี บ้านหลาย อ.เมือง จ.ลำพูน โดยต่อมา มีการพัฒนาการฟ้อนขันดอก จากรุ่นสู่รุ่น แลได้รับปรับเปลี่ยนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน แต่ที่ปรากฏเด่นชัด ก็เห็นจะมีแม่ครูฟองจันทร์ คณะบุรี แห่งบ้านหลาย เมืองลำพูน ได้เรียบเรียงท่าฟ้อนขันดอกให้เกิดเป็นแม่บท ลายฟ้อนที่สวยงาม และสามารถสืบทอดต่อไปได้ง่าย

ภาพที่ 4.26 การฟ้อนขันดอกแบบกลุ่มลายคำ

7) ฟ้อนหางนกยูงไทเงินการฟ้อนหางนกยูง ทางกลุ่มลายคำได้รับการถ่ายทอดมาจาก พ่อจายสามตาน เมืองเจียงคั้ง (เจียงตุง รัฐฉานปัจจุบัน) ประเทศพม่า การฟ้อนหางนกยูงมีความสง่างาม เฉกเช่นนกยูงกำลังรำแพน ทำให้การแสดงเป็นที่ต้องตา ต้องใจแก่ผู้รับชม ส่งผลให้มีผู้คนสนใจเป็นจำนวนมากไม่น้อยไปกว่าการฟ้อนก้ำลายไตคือ มีผู้มาศึกษา ขอความรู้ ฐาน สัมมนา มาศึกษาเชิงปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นในจังหวัดเชียงใหม่และต่างจังหวัด อาทิ ชมรมล้านนา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้นำนักศึกษามาสืบทอดผ่าน ไปแล้ว 3 รุ่น ในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิตนำนักศึกษามาสืบทอดไปแล้ว 11 รุ่น ระยะเวลา 11 ปีที่ผ่านมา และยังมีโรงเรียน สถาบันการศึกษาอื่นๆ อีกมากมาย

ลิขสิทธิ์ © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 4.27 การฟ้อนหางนกยูงไทจีนแบบกลุ่มหลายคำ

ภาพที่ 4.28 การฟ้อนหางนกยูงไทจีนประยุกต์แบบกลุ่มหลายคำ

การแสดง 2 อย่างนี้ กลุ่มมักจะมีกิจกรรมการเรียนการสอน เฉพาะกิจ มักจะไม่ค่อยมีรวมอยู่กับกิจกรรมก่อนหน้าสักเท่าไรนัก และการแสดงของทั้งสองนี้มักจะพบเห็นได้ในงานมุกตาคิต พิธีกรรมการไหว้ครู, งานขันโตก ฯลฯ เป็นต้น ผู้เรียนมีทั้งกลุ่มเยาวชนหลายคำ และ นักศึกษาจากชมรมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังภาพประกอบ

8) สืบสานประเพณีพิธีกรรมการไหว้ครูศิลปะล้านนาแบบโบราณ เป็นการไหว้ครูศิลปะล้านนากันอ้อพญา เริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2535 ถึงปัจจุบัน โดยใช้สถานที่ทำพิธีกรรมตามเครือข่ายลูกศิษย์เป็นเจ้าภาพ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2535 – 2537	วัดนันทาราม ตำบลหายยา อำเภอเมือง เชียงใหม่
2538 – 2539	โรงพยาบาลนครพิงค์ อำเภอเมือง เชียงใหม่
2540	บ้านสลาแดง (สมทรัพย์ ศรีสุวรรณ) บ้านพิมุก อำเภอสันทราย เชียงใหม่
2541 - 2543	เรือนอนุสารสุนทร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2544 - 2546	โรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา
2547	บ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง เชียงใหม่
2548 - 2550	โรงเรียนวัดห้วยแก้ว ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน เชียงใหม่
2551	โรงพยาบาลนครพิงค์ อำเภอเมือง เชียงใหม่
2552	โรงเรียนสันทรายวิทยาคม อำเภอสันทราย เชียงใหม่
2553	บ้านจอยเฮ้า ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง เชียงใหม่
2554	โรงเรียนชลประทานผาแตก อำเภอดอยสะเก็ด เชียงใหม่
2555 - 2556	สวนรุกขชาติดงเย็น ตำบลป่าเมี้ยน อำเภอดอยสะเก็ด เชียงใหม่
2557	มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย เชียงใหม่

กลุ่มลาค่าจะมีการจัดพิธีกรรมการไหว้ครูล้านนาแบบโบราณทุกๆ ปี เป็นการแสดงความมีมุทิตาจิต การรำลึกถึงพระคุณของบูรพคณาจารย์ผู้ประศาสน์วิชาศิลป์ ศาสตร์า ล้านนาให้ได้รำเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีจิตสำนึกรำลึกแด่พระคุณของบรมครู พ่อครู แม่ครู ที่ท่านได้สอนสั่ง กตัญญูกตเวทิตา ทุกๆ ปี คณะกรรมการบริหารกลุ่มลาค่าปัจจุบันจะเป็นทีมงานหลักในการจัดการพิธีกรรมการไหว้ครูทั้งหมดและจะมีรุ่นพี่รุ่นก่อนๆ มาช่วยให้คำแนะนำ มาร่วมพิธี เป็นต้น อย่างเช่นในช่วงปีที่ผ่านมา กลุ่มลาค่า ได้จัดพิธีกรรมการไหว้ครูอยู่หลายที่ ทั้งในจังหวัดเชียงใหม่และต่างจังหวัด ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 4.29 พิธีกรรมการน้อมไหว้สา วันตาคู

ภาพที่ 4.30 การครอบครู วันตาคู

ภาพที่ 4.31 กิจกรรมพิธีไหว้ครู ถิ่นอำเภอลำานนา

ภาพที่ 4.32 พิธีกรรมการไหว้ครูศิลปะล้านนาแบบโบราณ

4.2 การศึกษากิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำ เชียงใหม่

เป็นการศึกษากิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำ เชียงใหม่ ผู้ศึกษาใช้วิธีการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนที่สุดกับคณะกรรมการกลุ่มลายคำ อันได้แก่

นางสาวจิราพร	ปีตะกา	ประธานกลุ่มลายคำ
นางสาวยุพาพรรณ	จันทร์เป็ง	รองประธานกลุ่มลายคำ
นางสาวกรรณิกา	ทาอินทร์	หัวหน้าเครือข่ายอำเภอดอยสะเก็ด
นายประทีป	มะโนรี	หัวหน้าเครือข่ายอำเภอแม่แตง
นายเอกรินทร์	แสนแก้ว	หัวหน้าเครือข่ายอำเภอเมือง
นายปรัชญา	แก้วเทพ	หัวหน้าเครือข่ายอำเภอสันทราย
นายจตุพร	คงวัฒนานนท์	เลขานุการ
นางสาวจุไรรัตน์	ดวงคำ	กรรมการ
นางสาวนันทนา	สุภามูล	กรรมการ
นายทศพล	ธิเอ้ย	กรรมการ
นางสาวน้ำเมือง	ทีเงิน	กรรมการ

โดยรายละเอียดของการสนทนาสามารถสรุปได้เป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

4.2.1 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำ

ผลจากการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการกลุ่มลายคำพบว่าเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำมีดังต่อไปนี้

เป้าหมาย

1. ดำรง คงศาสตร์ ศิลป์ วิถีล้านนา ให้คงอยู่สืบไป
2. เยาวชนสามารถเป็นแกนนำในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับน้องๆ รุ่นหลังต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เยาวชน ชุมชน สังคม เห็นความสำคัญ เห็นถึงคุณค่าของการแสดงศิลป์วิถีล้านนา

การตีกลองปูลาด้านนา และช่วยกันอนุรักษ์ สืบสาน สนับสนุนให้มีการต่อยอด สืบ
ทอด อย่างไม่หยุดยั้ง

4. เปิดกว้างให้สังคม ชุมชน ได้รับรู้ว่าการตีกลองปูลาด้านนาไม่ได้เป็น โบราณสถานแห่งการแสดง
ที่อยู่เพียงแต่ในวัดวาอารามเท่านั้น

วัตถุประสงค์

1. สืบสาน สืบทอด ศิลปะการแสดงการตีกลองปูลาด้านนาไม่ให้เสื่อมหายไปตาม
กาลเวลา
2. เพื่อฝึกฝนให้เยาวชนได้มีความสามารถทางด้านศิลป์ถิ่นเกิด วิถีล้านนาของตนเอง
3. สร้างต้นกล้าแห่งความดีเพื่อช่วยสืบสาน ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเยาวชนรุ่นหลัง
ต่อไป (สร้างวิทยากรแกนนำรุ่นใหม่)
4. เพื่อให้เยาวชน ชาวบ้าน หน่วยงาน ชุมชน หรือผู้ที่สนใจได้ทราบถึงประวัติ รู้ซึ่งถึง
คุณค่าของกลองปูลา และการตี ซึ่งเป็นวัฒนธรรมถิ่นเกิดตนเอง
5. นำกลองปูลาด้านนา ออกมาจับพบปะต่อชุมชน สังคม ให้ได้เห็น ได้สัมผัส เพื่อที่
กลองปูลาจะได้ไม่กลายเป็น โบราณสถานแห่งการแสดงที่ต้องอยู่แต่ในวัดอีกต่อไป
6. สร้าง ปลุกฝัง จิตสำนึก ให้เกิดความตระหนัก ความรัก ห่วงแหน อยากรที่จะช่วยกัน
อนุรักษ์ ศาสตร์ ศิลป์ ถิ่นเกิด วิถีล้านนาดั้งเดิมให้คงอยู่สืบไป

4.2.2 กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูลาด้านนาของกลุ่มลายคำในช่วงที่ผ่านมา

ผลจากการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการกลุ่มลายคำพบว่ากิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟู
การตีกลองปูลาด้านนาของกลุ่มลายคำในช่วงที่ผ่านมา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเริ่มกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูลาด้านนาของกลุ่มลายคำ

ภายหลังจากการก่อตั้งกล่มลายคำในปี 2535 โดย พ่อไกรศรี นิมมานเหมินทร์ นั้น
ทางกลุ่มลายคำได้ดำเนินการสืบฮีต สานฮอย รอยดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรมล้านนาเพื่อดำรงให้
ศิลปวัฒนธรรมล้านนายังคงยืนหยัดอยู่บนผืนแผ่นดินล้านนาสืบไปชั่วลูกชั่วหลานหาใช่ปล่อยให้
ศิลปะวิทยาการต่างๆต้องแห้งเหือดไปตามกาลเวลากลุ่มลายคำจึงได้ฟื้นฟูสืบสานสืบทอดและ
สร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมล้านนาขึ้นมาหลากหลายแขนงด้วยกัน อาทิเช่น การฟ้อนก้าลายไต ลี้อ
การฟ้อนดาบเงิงอักขระธรรมล้านนา การฟ้อนหอการฟ้อนหางนกยูงการฟ้อนผางประทีปการทำ

เครื่องสักการะล้านนาการตัดตุงและสำคัญที่สุดคือการตีกลองปุงจากกลุ่มลายคำได้ดำรงคงการสืบสานให้เยาวชนชุมชนสังคมได้เห็นว่ามีที่จริงแล้วกลองปุงจากสำคัญเพียงใดการตีกลองปุงจากนั้นก่อให้เกิดผลอย่างไรบ้างเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาเพียงใดตลอดระยะเวลา 20 ที่ผ่านมากลุ่มลายคำได้เดินสายตามเส้นทางแห่งอุดมการณ์อันแน่วแน่ในการเป็นผู้อนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนาจนสังคมให้การยอมรับทั้งในจังหวัดเชียงใหม่เองและต่างจังหวัดต่างก็กล่าวขานเอ่ยนามกลุ่มลายคำว่าเป็นกลุ่มผู้อนุรักษ์เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่อย่างแท้จริงโดยทางกลุ่มไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นเพศชายเท่านั้นหรือต้องเป็นผู้ใหญ่เท่านั้นกลุ่มลายคำพร้อมเปิดโอกาสให้ทุกคนทุกเพศทุกวัยได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานต่อรอยแห่งวัฒนธรรมล้านนาร่วมกันฝึกฝนเยาวชนให้เป็นคนกล้าดีกล้าแสดงออกในทางที่ดีกล้าทำดีกล้าที่จะมีจิตอาสาสมัครต่อบุคคลรอบข้างชุมชนสังคมหล่อหลอมให้สังคมชุมชนกลายเป็นปึกแผ่น โดยให้ศิลปวัฒนธรรมเป็นแกนกลางในการเชื่อมทุกคนเข้าหากันเกิดมิตรภาพระหว่างกันบนสนามแห่งการอนุรักษ์บนสายใยแห่งวัฒนธรรมล้านนาอันคงคุณค่าแห่งความดีงามงดงามเปรียบได้ดั่งเมฆมูมที่กำลังชักใยทำรังแม้ว่าจะดูยุ่งเหยิงเส้นสายดูเยอะไม่ค่อยเป็นระเบียบในบางชั้นบางตอนบางช่องบางมุมแต่สุดท้ายเมื่อการชักใยของเมฆมูมเสร็จสิ้นก็ไม่เคยเห็นว่าจะไม่มีผู้ใดไม่เชยชมความสวยงามแบบศิลป์ที่ใช้เวลาในการดำเนินการความงดงามเจกเช่นกันกลุ่มลายคำได้กระทำเช่นนั้นค่อยๆชักสายใยต่อยอดจากที่สู่น้องจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งสานต่อไปจากกลุ่มเล็กไปหากลุ่มใหญ่จากกลุ่มในชุมชนไปหากลุ่มต่างชุมชนจากอำเภอหนึ่งไปหาอีกอำเภอหนึ่งจนกระทั่งกลายเป็นจากจังหวัดเชียงใหม่ไปสู่ต่างจังหวัด อาทิ อำนาจเจริญ, กรุงเทพมหานคร เป็นต้น แม้ว่าสายใยดังกล่าวจะสวยงามแต่ทางกลุ่มลายคำยังไม่หยุดที่จะสร้างเสริมต่อยอดสายใยแห่งความผูกพันทางวัฒนธรรมล้านนาลงไปแต่กลับทำให้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ลักษณะของการสืบทอดการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปุงจากล้านนา กลุ่มลายคำ

กลุ่มลายคำ มีเอกลักษณ์ในการสืบสาน สืบทอด ศิลปวัฒนธรรมล้านนา โดยการมุ่งเน้นที่กลุ่มเยาวชนเป็นแกนหลัก เนื่องจาก เยาวชนมีมากมาย ตั้งแต่เด็กเล็ก จนถึงวัยรุ่น สาว และเยาวชนเป็นเครื่องมือของความดีและความชั่ว ความเสื่อม ได้ดีเช่นกันพอๆ กับเป็นแกนนำในการสืบสานศิลปวัฒนธรรม เยาวชนจะไปทางไหนมากน้อยเพียงใด หากอยู่ที่ตัวเยาวชนอย่างเดียว ทางกลุ่มลายคำเห็นว่า เยาวชนควรได้รับโอกาสที่คืนนั้น เขาจะได้กลายเป็นต้นกล้าแห่งความดี สืบไปในภายภาคหน้า ยังประโยชน์ให้แก่สังคม ประเทศชาติ ต่อไป ไม่ว่าเยาวชนต้นกล้าแห่งความดี จะเคยทำอะไรผิดมาก่อนก็ตาม หรือเคยเดินหลงทาง พลัดพลั้ง การให้โอกาสเป็นสิ่งสำคัญ เยาวชนจะไม่ได้รับโอกาส หากเราไม่มอบโอกาส โอกาสที่จะได้ลอง โอกาสที่จะได้กระทำความดี โอกาสได้แสดงออกในทางที่ดี โอกาสในการเป็นหน่อเนื้อเชื้อไขในการสร้างสายใยการสืบสาน ลายคำ จัดศิลปวัฒนธรรมไม่ว่าจะ

เป็น ศิลปะการแสดงดนตรี การตีกลองปฐา ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ การตัดตุง การทำเครื่องสักการะ
ล้านนา เครื่องประกอบพิธีกรรมการสืบชะตาล้านนา การฟ้อนดาบเจิงอักขระธรรมล้านนา และอื่นๆ
อีกมากมาย เป็นต้น กลุ่มลายคำได้จัดทำสิ่งเหล่านี้ให้อยู่ในรูปแบบของการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ใน
บางครั้งก็ปรับเปลี่ยนบางส่วนของ การเรียนการสอนเพื่อให้เหมาะสมกับบางกลุ่ม บางชุมชน การ
ถ่ายทอดองค์ความรู้ นั้นจะให้แก่นำสมาชิกกลุ่มลายคำได้ร่ำเรียนศาสตร์วิชาแขนงต่างๆ จากพ่อครู
แม่ครู จนชำนาญแล้วนำองค์ความรู้ นั้น มาถ่ายทอด บอกต่อ สอนสั่ง แนะนำ ทำด้วยกัน ทางกลุ่มลาย
คำ เรียกระบบนี้ว่า “พี่สอนน้อง” พี่รู้สอง น้องรู้หนึ่ง นอกจากจะได้ความรู้แล้ว เยาวชนยัง ได้มีมิตรภาพ
ระหว่างการเรียนรู้ ประสบการณ์สำหรับวิทยากรวัยเยาว์ เยาวชนผู้กล้าดีทั้งหลาย ได้สิ่งทีมากกว่าคำว่า
ความรู้ ทุกคนได้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน บางทีเรียนกับพ่อครู แม่ครู หรือสถานที่ในการเรียนอยู่ใน วัด
เยาวชนผู้เรียนก็จะ ได้รู้จัก กาลเทศะ ไปในตัว ได้ฝึกการวางตัว ในสถานที่ สถานการณ์ต่างๆ ได้รับคำ
สอนสั่งจาก ผู้หลักผู้ใหญ่ พระ ครู ฝึกให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนอยู่ในครรลองครอง
ธรรมที่งดงาม ให้สมกับเป็นคนของพุทธศาสนา

หลักการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปฐาล้านนากลุ่มลายคำ

และเมื่อพูดถึงการตีกลองปฐา จะมีทำนองในการตีหลากหลายแตกต่างกันไปตามสำนัก
ตามแนวทางแห่งครูบาอาจารย์ของแต่ละสาย ของแต่ละจังหวัด แต่การตีกลองปฐาของทางกลุ่มลายคำ
ที่ทางกลุ่มได้รับการสอนสั่งมาจาก พ่อครูหนานสนิท เชมฐบุรี พ่อครูกำธร ศรีบุรี และพระสังวร
ญาณประยุต³ นั้นจะมีทำนองในการบรรเลงในการตีกลองปฐา มีอยู่ทั้งหมด 10 ทำนอง ได้แก่

- 1) ทำนองฟาดแส้ม้าย่าไฟ
- 2) ทำนองสาวน้อยหลับเตี๊ยะ
- 3) ทำนองจ้ำงน้ำ
- 4) ทำนองเสื่อขบตุ้
- 5) ทำนองล่องน่าน
- 6) ทำนองชัชยดิถี
- 7) ทำนองมะนาวล่องของ
- 8) ทำนองลิวไบบง

---

³พระสังวรญาณประยุตเจ้าอาวาส วัดหัวขัว ต.เวียงของ อ.เมือง จ.ลำพูน

9) ทำนองปฐจาธรรม

10) ทำนองจชัยมงคล (หรือ ทำนอง ปฐจาปารมีพระเจ้า)⁴

การศึกษากล่องปฐจา ทางกลุ่มลายคำจะกำหนดเสมอว่า ผู้ที่เริ่มเรียนกล่องปฐจานั้นต้องเริ่มเรียนที่ทำนองฟาดเส้ม้าย่าไฟก่อนเป็นอันดับแรก เพราะเป็นทำนองแม่ ทำนองหลัก เป็นสะพานเพื่อให้ผู้เรียนสามารถที่จะก้าวเดินข้ามไปเรียนทำนองอื่นได้ง่ายขึ้น

ทำนองการตีทั้งหมด 10 ทำนองของการศึกษากล่องปฐจา ดังที่ได้กล่าวมานี้เป็นทำนองที่กลุ่มลายคำใช้ตี ในการแสดงแต่ละครั้ง หรือการเผยแพร่ แต่ละคราวอาจจะไม่ได้ตีทุกทำนอง ทุกจังหวะ อย่างทำนองที่จะได้กล่าวต่อไปนี้จะเป็การทำนองที่ทางกลุ่มลายคำไม่ค่อยจะได้ตีบ่อยนัก อันได้แก่ ทำนองจชัยมงคล (ปฐจาปารมีพระเจ้า) ทำนองปฐจาธรรม และทำนองมะนาวล่องของ เหตุที่เป็นทำนองที่กลุ่มลายคำไม่ค่อยได้ตีบ่อย เนื่องจาก ทำนองดังกล่าวเป็นทำนองที่ใช้ตีเฉพาะในพิธีกรรมทางศาสนา งานมงคลที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนา เท่านั้น เช่น งานฉลองอุโบสถวิหาร หรือเบิกเนตรพระเจ้า และพิธีกรรมการจัดการงานไหว้ครู ฯลฯ เป็นต้น ส่วนจังหวะอื่นๆ ก็จะมีตีได้บ่อยครั้งตามเหตุการณ์ สถานที่ งานที่ไปร่วม หรือ แสดง อย่างทำนองที่มีการใช้แสดงอยู่บ่อยครั้งก็จะเป็นทำนองฟาดเส้ม้าย่าไฟ ซึ่งทำนองดังกล่าวสามารถนำการแสดงเข้าแสดงระหว่างที่มีการตีทำนองนั้นได้ด้วย เช่น การแสดงการฟ้อนดาบ เ็จ อักษรธรรมล้านนา การฟ้อนหอก หรือเจิมมือเปล่าวาดตัวอักษรธรรมล้านนา เหตุที่สามารถนำการแสดงดังกล่าวมาแสดงระหว่างที่กำลังศึกษากล่องปฐจาทำนองฟาดเส้ม้าย่าไฟได้นั้น เป็นเพราะการศึกษากล่องปฐจาทำนองฟาดเส้ม้าย่าไฟ มีจังหวะครึกครื้น ไร้ใจ สนุกสนาน ทำให้เกิดความฮึกเหิม ตื่นตาตื่นใจ ซึ่งนอกจากทำนองฟาดเส้ม้าย่าไฟแล้วก็ยังมีทำนองล่องน่าน เป็นจังหวะช้าๆ หวนให้ผู้ได้ยิน ได้ชม ได้สัมผัส รำลึกถึงความอ่อนไหว เย็นสบาย จังหวะดังกล่าวตีเพื่อให้ช่างฟ้อนผางประทีป ได้ออกมาร่ายรำ ลีลา ความอ่อนช้อย อ่อนหวาน งดงาม การแสดงลีลาการร่ายรำ ให้ผ่านแสงแห่งเปลวไฟออกมา หวนให้ผู้ได้ชม ต่างประทับใจ ประทับใจ และนี่คือสิ่งที่กลุ่มลายคำ ทำให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ ทำให้กล่องปฐจาไม่ได้คงอยู่แต่ในวัดเพียงอย่างเดียว ผู้คนที่สนใจ ชาวชนที่อยากมีส่วนในการช่วยสืบสาน สืบทอด ได้ทดลองทำ ได้ออกแสดงให้ชุมชน สังคมได้เห็นถึงความสามารถของตน เปิดกว้างคำว่า ศิลปวัฒนธรรมการแสดงล้านนา ให้ผู้คนที่ได้มีโอกาสสัมผัส นี่คือนี่สิ่งที่กลุ่มลายคำ ได้ทำอยู่ตลอดมา และจะยังคงทำไปเรื่อยๆ เสมือนปลาที่มันยังคงเพียรว่ายน้ำไปทุกวันๆ แม้ว่ากระแสน้ำจะแรงเพียงใด มันก็ยังคงว่ายไปไม่หยุดยั้ง

---

⁴อาทิตย วัชร์สว่าง. ศิลป์เสียงกลอง : การศึกษากล่องปฐจา (ปฐจา). เอกสารประกอบการเผยแพร่ของกลุ่มลายคำ เชียงใหม่, 2554.

กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนา กลุ่มลายคำ

ปัจจุบันกลุ่มลายคำเป็นที่รู้จักแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นในจังหวัดเชียงใหม่เองและต่างจังหวัด กลุ่มลายคำในเชียงใหม่มีเครือข่ายอยู่ในหลายอำเภอ ได้แก่ อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่แตง อำเภอเมือง และอำเภอสันทราย การเรียนการสอน การเผยแพร่ การสืบสาน สานต่อรอยแห่ง ศิลปวัฒนธรรมล้านนาของกลุ่มลายคำนั้น มีทั้งผู้สนใจที่จะมาศึกษาดูงานเพื่อเป็นแนวทางในการ พัฒนาเยาวชน ชุมชน มาศึกษาหาความรู้ ส่งลูกศิษย์มาสืบทอดศิลปะการแสดงต่างๆ มาสัมมนา และศึกษาเชิงปฏิบัติ หรือเทียบเชิญให้ไปร่วมงาน ให้ไปเป็นวิทยากรเพื่อสอนศิลปวัฒนธรรมล้านนา ที่ทางกลุ่มลายคำได้สืบทอดกันมา กลุ่มคนที่มาเรียนรู้มีทั้งที่มาแบบฉายเดี่ยว มาเป็นหมู่คณะ มาในนามของสถานศึกษา มาในนามของชมรมของทางมหาวิทยาลัย มาในนามของชุมชน หรือแม้กระทั่ง มาในนามของหน่วยงานราชการ เป็นต้น อย่างเช่น ชมรมล้านนา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มาช่วยสืบทอดเจตนารมณ์ของลายคำไปแล้ว 3 รุ่น ในระยะเวลา 3 ปี คณะศิลปการละคร จากมหาวิทยาลัยรังสิต ก็ได้มาช่วยสืบทอดเจตนารมณ์ของลายคำไป 11 รุ่น ในระยะเวลา 11 ปี อีกทั้งยังมีกลุ่มผู้สนใจที่อยู่ต่างจังหวัดได้เทียบเชิญให้ทางกลุ่มลายคำไปช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้าน ศิลปวัฒนธรรมล้านนา อาทิ กลุ่มทางจังหวัดอำนาจเจริญ กลุ่มทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฯลฯ เป็นต้น

กำหนดการถ่ายทอดการติกลงปูจา กลุ่มลายคำ

โดยกำหนดการการถ่ายทอดการติกลงปูจา กลุ่มลายคำใน 1 ปี กลุ่มลายคำจะจัดการ เรียนการสอนโดยแบ่งออกเป็น 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรการเรียนการสอนทั้งแบบบรรยายและปฏิบัติ และหลักสูตรออกภาคสนาม แต่ละหลักสูตรส่วนมากแล้วจะจัดการเรียนการสอนในช่วงที่เยาวชนปิด เทอมเป็นส่วนใหญ่ ดังตารางต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์ © by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 4.1 ตารางกำหนดการการถ่ายทอดการตีกลองปฐา กลุ่มลายคำ

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรมการเรียนการสอน	ช่วงเวลา	สถานที่	วิทยากร	หมายเหตุ
มีนาคม (สัปดาห์ที่ 1)	- ผู้เรียนเข้าร่วมอบรม รับประทานอาหาร - เลือกเพลงที่ตนอยากเรียน - รับเอกสาร และ รับฟังรายละเอียดในแต่ละแขนง	เสาร์ - อาทิตย์ 09.00 - 12.00 น.	วัดในชุมชน	แกนนำกลุ่มลายคำ	
มีนาคม (สัปดาห์ที่ 2)	- เริ่มเรียนการบรรยายอย่างเต็มรูปแบบ (1) - ทดลองปฏิบัติไปด้วยแบบคร่าวๆ เพื่อให้เห็นภาพ	เสาร์ - อาทิตย์ 09.00 - 12.00 น.	วัดในชุมชน	แกนนำกลุ่มลายคำ	
มีนาคม - เมษายน (สัปดาห์ที่ 3 - 9)	- เริ่มเรียนการบรรยายอย่างเต็มรูปแบบ (2) - เรียนแบบปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดความคล่อง เข้าใจ ชำนาญ	เสาร์ - อาทิตย์ 09.00 - 12.00 น.	วัดในชุมชน	แกนนำกลุ่มลายคำ	
เมษายน - พฤษภาคม (สัปดาห์ที่ 10 - 20)	- นำผู้เรียนให้ออกไปมีบทบาทต่อชุมชน สังคม - จัดให้มีการเสวนา หรือ สัมมนา เพื่อเป็นเวทีให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถของตนเอง ได้เผยแพร่สู่ชุมชน สังคมกับสิ่งที่ตนเองได้สืบสานมาในระยะเวลาที่ผ่านมา		วัด, ชุมชนหรือสถานที่ไปแสดง		

ภาพที่ 4.33 การเตรียมตัวก่อนออกแสดงของกลุ่มลายคำ

ตารางที่ 4.2 กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูลาด้านนาของกลุ่มลายคำในช่วงที่ผ่านมา

วัน / เดือน / ปี	กิจกรรม
เสาร์ที่ 4 ถึง อาทิตย์ที่ 5 พฤศจิกายน 2543	<p>กลุ่มลายคำได้ทำกิจกรรมการตีกลองปูลารับส่งธรรมแบบเข้าโบราณ ล้านนา ณ วัดเชียงมั่น ในงานเทศมหาชาติตั้งธรรมหลวงในวโรกาส เฉลิมวันพระราชสมภพ 100 ปี สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี กิจกรรมที่ทำการอนุรักษ์ฟื้นฟูการตีกลองปูลาของกลุ่มลายคำ ลักษณะการตีในกิจกรรมดังกล่าวจะตีเพื่อรับธรรมก่อนที่พระสงฆ์จะขึ้น ธรรมมาส และตีส่งธรรมเมื่อพระสงฆ์กล่าวจบคำเทศนาธรรม ซึ่ง ทำนองที่ดีจะมีแตกต่าง เฉพาะ แยกกันออกไปในแต่ละพื้นที่</p>
วันที่ 16 – 17 พฤศจิกายน 2545	<p>กลุ่มลายคำได้ทำกิจกรรมการตีกลองปูลารับส่งธรรมงานตั้งธรรมหลวง เทศน์มหาชาติล้านนา ณ วัดโลกโมฬี โดยลักษณะของการตีนั้นจะตีเพื่อ รับและส่ง ธรรม คือตีก่อนที่พระจะขึ้นเทศน์บนธรรมมาส และเทศน์ ตอนพระสงฆ์กล่าวจบคำเทศนาธรรม หรือ สวดธรรม ซึ่งทำนองเพลง ระบำกลองปูลาสำหรับพิธีการทางศาสนาต่าง ๆ จะมีเพลงจำเพาะ เพื่อให้ตีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - กัณฑ์ทศพร ทำนอง ชัยยะดิถี - กัณฑ์หิมพานต์ ทำนอง ฟาดเส้ แบบ บูชาธรรม - กัณฑ์ทานขันธ ทำนอง ล่องน่าน - กัณฑ์วนประเวศน์ ทำนอง มະนาวล่องของ - กัณฑ์ชูชก ทำนอง เลื้อยขบตี - กัณฑ์จุลพน ทำนอง ฟาดเส้ แบบ ม้าย่ำไฟ - กัณฑ์มหาพน ทำนอง รั้วไบบง - กัณฑ์กุมารหรือ กุมารบรรพ์ ทำนอง น้ำตกตาด - กัณฑ์มัทรี ทำนอง มະนาวล่องของ - กัณฑ์สักกบรรพ์ ทำนอง ชัยยะดิถี - กัณฑ์มหาธาต ทำนอง ฟาดเส้เข้าฆ้อง - กัณฑ์ฉกษัตริย์ ทำนอง ชัยยะดิถี

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

	- กัณฑ์ครกัณฑ์ ทำนอง ชัยยะดิถีและฟาดเส้ แบบ บูชา กรรม
20 ตุลาคม 2546	- การอบรมการเรียนรู้การตีกลองปฐา (แบบฉบับของกลุ่มลายคำ) สนับสนุน การอบรมเรียนรู้ ให้กับ กลุ่มผู้มาเรียนรู้จาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์รังสิต คณะศิลปกรรม เอกศิลปะการละคร
23 ตุลาคม 2551	- กลุ่มลายคำจะมีการจัดกิจกรรมการอบรมให้ความรู้แก่เยาวชน บุคคล ผู้สนใจ ชุมชน หน่วยงานที่สนใจ โดยจะมีการจัดการอบรมทั้งในระยะ สั้นๆ ออกไปเป็นวิทยากรข้างนอกและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็น หลักสูตรๆ ในช่วงปิดเทอม โดยในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 ถึง พ.ศ.2556 มานั้นทางกลุ่มลายคำ ได้ใช้ทำนองในการตีระบำเพลงกลองปฐาไม่กี่ ทำนองเพลง เนื่องจากบางทำนองต้องใช้จำเพาะในพิธีกรรมทางศาสนา บ้าง พิธีกรรมการไหว้ครูบ้าง เป็นต้น
26 ตุลาคม 2552	
24 ตุลาคม 2553	
20 ตุลาคม 2555	
22 ตุลาคม 2556	

สำหรับการสอนนั้น เครื่องลายคำ จะสอนในระบบ พี่สอนน้อง เหมือนกันทั้งหมด
รวมถึงระยะเวลาที่สอนหากสอนเยาวชนก็จะจัดในเวลาเดียวกัน เพื่อให้เป็นระบบมาตรฐานการ
เรียนการสอนที่เหมือนกัน ส่วนในเรื่องสถานที่โดยส่วนมากทางกลุ่มลายคำ จะจัดการเรียนการสอน
โดยใช้วัดเป็นจุดศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ เพราะทุกชุมชนจะต้องมีวัด ฉะนั้น กลุ่มลายคำจะยึดเอา วัด
เป็นสถานที่ในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนาให้แก่เยาวชนและผู้สนใจ ให้วัดได้ช่วยเป็นสะพาน
ให้ผู้คนได้มีโอกาสเข้ามาหาศิลปวัฒนธรรมล้านนา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเราก็จะให้ศิลปวัฒนธรรมได้
เป็นสะพานเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าไปหาคุณธรรม จริยธรรม ศิลธรรม พระพุทธศาสนา เหมือนกัน

4.2.3 ตัวอย่างกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปฐาล้านนาของกลุ่มลายคำ

(1) ชื่อกิจกรรม

“สานสายใยศิลปวัฒนธรรมสร้างพลังชีวิต”

(2) กลุ่มเครือข่ายหรือนุเคราะห์ที่รับผิดชอบ

กลุ่มลายคำเชียงใหม่ และเครือข่ายกลุ่มลายคำทั้งหมด

(3) กรรมการหรือเจ้าหน้าที่

นายอาทิตย์ วงศ์สว่าง	ประธานที่ปรึกษากลุ่มลายคำ
นางสาวณูดา ฉลุรัตน์	ประธานกลุ่มลายคำ
นายธีรภัทร จรรยา	รองประธานกลุ่มลายคำ
นางสาวรุ่งทิพย์ แก้วต่อม	เลขานุการ
นายทศพล วงศ์เขียว	กรรมการ
นางสาวกรรณิกาทาอินทร์	กรรมการ
นางสาวนันทนา สุภามูล	กรรมการ

(4) วิทยากรหรือผู้ฝึกสอน

แกนนำสมาชิกกลุ่มลายคำ ที่ได้รับองค์ความรู้จากพ่อครู แม่ครู มาอย่างชำนาญแล้ว เป็นผู้สอนเยาวชนรุ่นน้อง

(5) สถานที่ดำเนินการและระยะเวลา

เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง ระยะเวลารวมในการจัดกิจกรรมทั้งหมดทุกกิจกรรม 1 ปี

(6) ผู้เข้ารับการอบรมหรือถ่ายทอด และจำนวนคน

โดยมีเยาวชนเครือข่ายกลุ่มลายคำ ชุมชน ชาวบ้าน และผู้สนใจ จำนวน 80 คน ในการเข้าร่วมกิจกรรม

(7) หลักสูตรหรือวิธีการการอบรม

กลุ่มลายคำ ได้จัดกิจกรรมให้กับเยาวชน ชุมชน หน่วยงาน และผู้สนใจเข้าร่วม อยู่หลายกิจกรรมในช่วง 1 ปี ได้แก่

- 1.กิจกรรมไหว้ครูพื้นบ้านล้านนาเครือข่ายเยาวชนกลุ่มลายคำ เพื่อสืบสานประเพณี ศิลปะล้านนา
- 2.กิจกรรมค่ายฮักบ้าน ฮักวัฒนธรรมถิ่นเกิด
- 3.กิจกรรมสานสายใยภูมิปัญญาล้านนา พี่ถ่ายทอดผู้น้อง ต่อยอดวิถีวัฒนธรรมและองค์ความรู้ประสบการณ์ศิลปะ เพื่อให้ผู้น้องได้ภูมิรู้เสริมสร้างศักยภาพตนเอง
- 4.กิจกรรมค่ายสืบสานองค์ความรู้วิถีภูมิปัญญาล้านนา
- 5.กิจกรรมลานวัด ลานวัฒนธรรม รักษ์ศาสนา รักชีวิต มุ่งสร้างสิ่งดี

6. กิจกรรมเวทีเสวนาและแสดงสาขายืนวัดกรรมแห่งวัฒนธรรมล้านนา

วิธีการอบรมกลุ่มหลายคำจะมีการจัดกิจกรรมดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในระยะเวลา 1 ปี โดยกิจกรรมจะเริ่มตั้งแต่การจัดพิธีไหว้ครูศาสตร์ ศิลป์ ล้านนา ก่อนแล้วจึงจะมีกิจกรรมเกี่ยวกับการสืบสาน สืบทอด ศิลปวัฒนธรรมล้านนา ตามวิถีถิ่นเกิดของชุมชนตนเอง การเรียนการสอนทางกลุ่มหลายคำ จะทำระบบการสอนแบบ พี่สอนน้อง ซึ่งวิทยากรแกนนำต้องเป็นผู้ที่ทางกลุ่มได้คัดกรองแล้วว่าเป็นผู้มีองค์ความรู้ ความสามารถที่จะถ่ายทอดได้เป็นอย่างดี อีกทั้งกลุ่มหลายคำยังสร้างวิทยากรแกนนำรุ่นใหม่อีกเรื่อยๆ ในทุกๆ ครั้งที่มีการจัดกิจกรรม เพื่อไม่ให้เยาวชนห่างหายไปไกลจากศิลปวัฒนธรรม วิถีถิ่นเกิดของตนเอง การจัดค่ายโดยส่วนใหญ่จะจัดในระยะเวลา 2 วัน 2 คืน ส่วนกิจกรรมสาขายืนวัดกรรมปัญญาล้านนา และ ลาน วัด ลานกิจกรรม จะเป็นกิจกรรมต่อเนื่องที่ใช้ระยะเวลาประมาณ 3 เดือน โดยประมาณใช้เวลาในการอบรม การเรียนการสอนครั้งละ 3 ชั่วโมง ทุกๆ เสาร์ - อาทิตย์ สุดท้ายเมื่อทำกิจกรรมจนครบจะมีการจัดกิจกรรมเวทีเสวนาขึ้นเพื่อสรุปผลของกิจกรรม และถ่ายทอดภูมิความรู้ของเยาวชนให้กับชุมชน สังคม กลุ่มเครือข่ายได้เห็นว่าในระยะเวลา 1 ปี เราทำอะไรกันมาบ้าง แล้วจะต่อยอดกิจกรรมในปีถัดไปอย่างไรซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) หลักสูตรการเรียนการสอนแบบบรรยายและปฏิบัติ ทางกลุ่มหลายคำจะจัดให้มีการเรียนการสอนประมาณ 15 – 20 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมงจะจัดทำการเรียนการสอนทุกวันเสาร์-อาทิตย์ ส่วนมากแล้วจะจัดในช่วงปิดเทอมใหญ่ช่วงเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนพฤษภาคมและอีกช่วงคือช่วงเดือนตุลาคมซึ่งจะเป็นช่วงสั้นๆส่วนมากจะเห็นหลายคำรุ่นปิดเทอมใหญ่มาพัฒนาการฟ้อนการตีกลองให้สวยงามขึ้นเรียกได้ว่ามาจัดেলাบ้างก็มาช่วยสอนรุ่นน้องที่มาใหม่มาต่อยอดสิ่งที่เรียนไม่ทันขาดหายมาช่วยกันแสดงบทบาทต่อชุมชนสังคม เป็นต้น การที่กลุ่มหลายคำได้จัดกิจกรรมช่วงปิดเทอมก็เพื่อให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ได้ความรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่ตนเองเปิดโลกทัศน์ทางการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ ที่ต่างจากการเรียนรู้ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวทั้งนี้การเรียนการสอนกลุ่มหลายคำก็จะมีรุ่นพี่ซึ่งทำหน้าที่เป็นวิทยากรประจำในการสอนความรู้แขนงต่างๆ อาทิ การตัดตุ้ม การตีกลองปฐา การฟ้อนดาบเจียงอักษะธรรมล้านนา เป็นต้น ซึ่งแน่นอนว่าในครั้งแรกๆ ผู้เรียนจะต้องนั่งเรียนแบบบรรยายฟังความรู้ทางกลุ่มหลายคำจะมีเอกสารหนังสืออุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนตลอดทั้งหลักสูตรของการศึกษาเมื่อศึกษาในแบบบรรยายแล้วผู้เรียนจึงจะได้ปฏิบัติเป็นขั้นตอนต่อไปตามลำดับ

2) หลักสูตรออกภาคสนามสำหรับหลักสูตรนี้ทางกลุ่มลายคำไม่ได้จัดเพื่อสอนแต่การเรียนการสอนแบบออกภาคสนามนี้ทางกลุ่มได้จัดให้สอดคล้องแทรกเข้าไปในหลักสูตรแรกด้วยเหตุผลเพราะในการเรียนการสอนการทำกิจกรรมทุกครั้งของกลุ่มลายคำนั้นเมื่อผู้เรียนทำได้ในระดับปานกลางถึงระดับดีทางกลุ่มจะมีการประสานมีการประชุมเพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการแสดงออกในสิ่งที่ตนได้เรียนมาตลอดช่วงปิดเทอมว่าทำได้ดีเพียงใดให้ผู้เรียนได้เกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนได้เรียนให้ได้เห็นว่าสิ่งที่ผู้เรียนสืบสานอยู่นั้นทรงคุณค่ามากเพียงใดยังผลให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกรักหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมล้ำนาของบรรพบุรุษตนมากยิ่งขึ้นสำหรับการออกภาคสนามนั้นในระยะเวลา 1 ปีผู้เรียนอาจจะได้ออกไปแสดงบ่อยครั้ง

(8) อุปกรณ์และเครื่องมือของการอบรม

ได้รับการสนับสนุน อุปกรณ์ การฝึกซ้อม การเรียน การสอน จากเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง และอุปกรณ์ส่วนกลางของกลุ่มลายคำ จะมี กลองปฐาคนตรีพื้นเมือง (สะล้อ ซึง ขลุ่ย ฯลฯ) กระจาดสา โคร่งไม้ทำโคมล้านนา และอื่นๆ เป็นต้น

(9) งบประมาณ

จำนวน 51,880 บาท ได้รับการสนับสนุนเงินทำกิจกรรมจากโครงการสื่อศิลปวัฒนธรรมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

(10) หน่วยงานหรือองค์กรสนับสนุน

เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง ให้การสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์ สถานที่ ต่างๆ โครงการสื่อศิลปวัฒนธรรมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมตลอดทั้งปี

(11) วิเคราะห์ความสำเร็จและปัญหาของการดำเนินกิจกรรมนี้

ผลลัพธ์ภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว กลุ่มลายคำพบว่าทำให้เกิดผลกระทบในวงกว้างหลายมิติทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ซึ่งอาจจะประมวลให้เห็นในภาพรวมได้ดังต่อไปนี้

ความสำเร็จที่เห็นได้เด่นชัดจากการดำเนินกิจกรรม เราพบว่าเยาวชนผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักรู้ในคุณค่าของมรดกทางภูมิปัญญาล้านนา มีภูมิความรู้ สามารถถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ สู่รุ่นน้องรุ่นถัดไปได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง และสามารถนำองค์ความรู้ทักษะความสามารถของตนเองออกไปมีบทบาททางการแสดงต่อชุมชน สังคมได้ ซึ่งประจักษ์

ได้ในเทศกาลและงานประเพณีต่างๆทั้งในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง

แต่อย่างไรก็ตามเราพบว่าที่ผ่านมากลุ่มหลายคำจะมีความพยายามในการที่จะถ่ายทอดมรดกทางภูมิปัญญาด้านนาหลากหลายแขนง อาทิเช่น การตัดตุง การตีกลองปุง การฟ้อนดาบเจิง อักษรธรรมล้านนา เป็นต้น ซึ่งหากมองในด้านบวกก็เป็นการดีที่ผู้เรียนสามารถเก็บเกี่ยวองค์ความรู้ต่างๆได้อย่างหลากหลาย แต่ผลที่เกิดขึ้นในอีกด้านหนึ่งกลับพบว่าผู้เข้ารับการอบรมหรือผู้เรียนมีความกังวลที่จะเรียนรู้ศาสตร์และศิลป์ต่างๆที่ทางกลุ่มได้ถ่ายทอดให้ ผลที่ตามมาก็คือผู้เรียนไม่สามารถจะเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วนในรายวิชาที่เปิดทุกแขนง เนื่องจากระดับทักษะและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน หรือในบางกรณีผู้เรียนบางคนมีทักษะและความสนใจในศาสตร์และศิลป์ทุกแขนงก็ไม่สามารถนำเสนอและถ่ายทอดได้ดีเท่าที่ควร ด้วยเหตุดังกล่าวทางกลุ่มจึงมองว่า รูปแบบของการจัดกิจกรรมหรือโครงการของกลุ่มหลายคำควรที่จะมีการปรับเปลี่ยน โดยมุ่งเน้นถ่ายทอดองค์ความรู้แขนงใดแขนงหนึ่งเป็นเบื้องต้นก่อน เพื่อที่จะทำให้ผลผลิตหรือผู้เรียนที่ผ่านการอบรมสามารถนำเสนอองค์ความรู้ทักษะและถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และจากการศึกษาพบว่ามรดกทางภูมิปัญญาด้านนาที่กลุ่มหลายคำควรที่จะให้ความสนใจเป็นอันดับแรกก็คือ การตีกลองปุง เนื่องจากปัจจุบันพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับกลองปุงในด้านต่างๆทั้งมิติทางด้านวัฒนธรรมความเชื่อและรูปแบบท่วงท่าองในการบรรเลงกำลังจะเลือนหายไป ขณะเดียวกันที่ผ่านมากลุ่มหลายคำก็พบว่า การตีกลองปุงแบบล้านนาที่ทางกลุ่มพยายามสืบสานและถ่ายทอดออกสู่สาธารณชนนั้น สามารถบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุดังกล่าวกลุ่มหลายคำจึงมีความประสงค์ที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปุงล้านนาขึ้น โดยแต่ละกิจกรรมของกลุ่มก็มักจะได้รับความร่วมมือและมีส่วนร่วมจากชุมชนด้วยดีเรื่อยมา แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปุงล้านนาของกลุ่มหลายคำ ก็ยังประสบกับปัญหาต่างๆอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาหลักๆ ที่พบมีอยู่สองประเด็นคือ ปัญหาการขาดผู้ถ่ายทอดและปัญหาการขาดผู้สืบทอด ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การตีกลองปุงแบบล้านนาขาดกระบวนการสืบทอดและมีความเสี่ยงอย่างมากที่องค์ความรู้ด้านการตีกลองปุงจะสูญหายไปจากสังคม นอกเหนือไปจากนั้น ยังพบปัญหาปลีกย่อยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปุงล้านนาของกลุ่มหลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพอจะยกตัวอย่างให้เห็นได้ดังนี้

1) วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ

จากการที่กลุ่มหลายคำในปัจจุบันมีสมาชิกที่เป็นผู้สนใจที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปุงล้านนาจำนวนมากขึ้นทุกวัน จึงทำให้จำนวนกลองที่จะใช้ในการสอนมีจำนวนไม่เพียงพอ

พอที่จะรองรับให้เท่ากับจำนวนผู้สนใจได้ โดยปัจจุบันทางกลุ่มลายคำ มีกลองชุดใหญ่เพียง 1 ชุด และชุดเล็กเพียง 5 ชุดเท่านั้น ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

2) การขนย้ายสื่อการเรียนรู้ลำบาก

เนื่องจากลักษณะของกลองปูล้านนามีขนาดใหญ่และน้ำหนักมาก เวลาขนย้ายกลองจึงส่งผลให้เกิดความลำบาก จำเป็นต้องใช้คนหลายคนในการขนย้าย และใช้รถกระบะในการขนส่ง จึงเป็นปัญหาหากเวลาต้องขนย้ายไปในสถานที่ต่างๆ เพื่อนำกลองชุดไปให้ความรู้แก่ผู้สนใจยังนอกสถานที่ ทำให้กลุ่มผู้สนใจที่ไม่สามารถมาเรียนรู้เรื่องกลองปูล้านนาในสถานที่ที่ทางกลุ่มจัดไว้ให้ ถูกจำกัดเหลือเพียงผู้ที่สามารถมาศึกษาได้ยังกลุ่มเท่านั้น

3) ขาดเวทีการแสดง

ถึงแม้ว่าทางกลุ่มลายคำในปัจจุบันจะมีจำนวนสมาชิกผู้สนใจในการเรียนรู้ที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูล้านนาเป็นจำนวนมากก็ตาม แต่กลุ่มผู้สนใจเหล่านี้ยังขาดแรงบันดาลใจที่จะศึกษาและพัฒนาฝีมือของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากขาดเวทีที่จะแสดงผลฝีมือ ถึงแม้ว่าทางกลุ่มลายคำจะจัดให้มีการแสดงผลฝีมือของเหล่าสมาชิกในวันไหว้ครูของกลุ่มลายคำแล้วก็ตาม แต่ก็ทำได้เพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น หรือแม้แต่จะเป็นการแสดงที่จัดขึ้นตามเทศกาล ประเพณี ก็หาใช่ว่าวัด หรือสถานที่จัดงานทุกที่จะยินดีให้ทางกลุ่มลายคำนั้น ได้แสดง ทั้งนี้เนื่องจากบางสถานที่มีความชอบส่วนตัวตามกัน

4) ขาดงบประมาณ

ถึงแม้ว่าปัจจุบันทางกลุ่มลายคำจะมีวิธีในการหางบประมาณเพื่อการดำรงอยู่ของทางกลุ่มเองแล้วก็ตาม ทั้งจากการขอรับงบประมาณไปทาง สท. เทศบาล หรือแม้แต่การขอจากกลุ่มเครือข่ายสมาชิกของกลุ่มลายคำเอง แต่ทั้งการบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ การจัดซื้ออุปกรณ์ใหม่ ที่จำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมาก ก็ยังไม่มียกงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่